00615868

លេខ/No: D427/2/1

នៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ:	០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក-ក.ស.ច.ស-អ.ប.ជ(១៤៥)
ភាគីដាក់ឯកសារ:	សហមេធាវីរបស់អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ
ដាក់ជូន:	អង្គបុរេជំនុំជម្រះ
ភាសាដើម:	អង់គ្លេស
កាលបរិច្ឆេទឯកសារ:	ថ្ងៃទី ១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១០

ឯកសារដើម
DOCUMENT RECEIVED/DOCUMENT REÇU
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date of receipt/Date de reception): 21 / 10 / 2010
ម៉ោង (Time/Heure): 16:00
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: Uch Arun

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: សាធារណៈ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយ អង្គជំនុំជម្រះ : សាធារណៈ / Public CR

ប្រភេទនៃចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ:

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់បណ្តោះអាសន្ន:

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់មេធាវីការពារក្តី អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ

ដាក់ដោយ៖

សហមេធាវីរបស់អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ៖

ផាត់ ពៅស៊ាង

Diana ELLIS, QC

ផ្ញើជូន៖

ចៅក្រមអង្គបុរេជំនុំជម្រះ

ចៅក្រម ប្រាក់ គឹមសាន ប្រធាន

ចៅក្រម ហួត វុទ្ធី

ចៅក្រម Rowan DOWNING

ចៅក្រម ន័យ ធុល

ចៅក្រម Katinka LAHUIS

ចៅក្រម ប៉ែន ពេជ្រសាលី

លេខ/No: D427/2/1

០០២/១៩-០៩-២០០៧-អវតក-កសចស-អបជ(១៤៥)

សហព្រះរាជអាជ្ញា

ជា លាង

Andrew CAYLEY

មេធាវីតំណាងភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលគ្មានអ្នកតំណាង

មាតិកា

I សេចក្តីផ្តើម និង សំណើសុំ 2

II ភាពទទួលយកបាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ 2

III ការជំទាស់តវ៉ានឹងយុត្តាធិការ 4

3.1 សេចក្តីផ្តើម 4

3.2 គោលការណ៍នៃគ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង 4

3.3 ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ 5

3.3.1 ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មិនមែនជាបទឧក្រិដ្ឋផ្អែកតាមច្បាប់ជាតិរបស់កម្ពុជា 6

3.3.2 ច្បាប់បង្កើត អវតក មិនអាចបង្កើតច្បាប់ថ្មី និងអនុវត្តច្បាប់នោះឲ្យមានប្រតិសកម្មបាន 7

3.3.3 បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មិនត្រូវបានអនុវត្តផ្ទាល់នៅ អវតក 8

3.3.4 ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនបានព្យាករណ៍ទុកជាមុន និងមិនអាចដឹងបានពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ 15

3.4 ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ 17

3.4.1 ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមិនបង្កើតបានជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងច្បាប់ 18

3.4.2 ច្បាប់ អវតក មិនអាចបង្កើតច្បាប់ថ្មី និងអនុវត្តច្បាប់ជាប្រតិសកម្មបានទេ 18

3.4.3 ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ជា "បទឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ" មិនអាចយកមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅ អវតក បានទេ 19

3.5 ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ 28

3.5.1 ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរមិនបានបង្កើតជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់កម្ពុជាទេ 30

3.5.2 ច្បាប់បង្កើត អវតក មិនអាចបង្កើតច្បាប់ថ្មីបានទេ ហើយអនុវត្តច្បាប់ថ្មីនោះដោយប្រតិសកម្មបានទេ 31

3.5.3 គ្មានការអនុវត្តដោយផ្ទាល់នូវការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរជាបទឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ 31

3.6 បទឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិ 32

3.7 បទសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម 34

3.8 ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ 34

3.8.1 ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ មិនមែនជាផ្នែកនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ 35

3.8.2 ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ អាចអនុវត្តទៅបានចំពោះតែឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម 38

3.8.1 អនុវត្តដោយមានកម្រិតលើការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើចំពោះជនស៊ីវិល 39

3.9 សេចក្តីសនិដ្ឋាន 40

IV ការរំលោភសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីដោយយុត្តិធម៌ 40

4.1 ដីកាដំណោះស្រាយពុំមានសម្អាងហេតុគ្រប់គ្រាន់ គឺជាការធ្វើឡើងតាមទំនើងចិត្ត 40

4.2 ការរកឃើញអង្គច្បាប់មិនអាចចម្លងយកមកដាក់ដោយមិនផ្តល់សម្អាងហេតុឲ្យបាន 42

4.3 ដីកាដំណោះស្រាយមួយផ្នែកត្រូវចាត់ទុកជាអសាឥតការ 43

V សំណើសុំឲ្យមានសវនាការជាសាធារណៈ 44

VI សេចក្តីសន្និដ្ឋាន 44

I. សេចក្តីផ្តើម និងសំណើសុំ

១. នៅថ្ងៃទី១៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (ក.ស.ច.ស) បានដាក់ដីកាដំណោះស្រាយរបស់ខ្លួន ដោយចោទប្រកាន់ អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ, ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋជាតិ និងអន្តរជាតិ និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវផ្សេងៗទៀត [1] ។ ហេតុដូច្នេះ មេធាវីការពារក្តីរបស់ អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ (ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍) សូមដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ខ្លួនប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយនេះ។

II. ការទទួលយកបាននូវបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ

២. វិធាន ៦៧(៣)(ក) ចែងថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវចេញដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់ប្រសិនបើអំពើដែលចោទប្រកាន់ មិនរាប់ចូលជាបទឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ។ វិធាន ៦៧(៥) ដែលមានភាពពាក់ព័ន្ធ បានចែងថា"ដីកាដំណោះស្រាយនេះបើកផ្លូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍ដូចមានចែងក្នុងវិធាន ៧៤"។ វិធាន ៧៤(៣)(ក) ចែងថា ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍អាចធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីការបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដូចជា "ការបញ្ជាក់ពីយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ"។

៣. នៅក្នុង "សាលដីកា[របស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (អ.ប.ជ)] លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីការបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចលើសំណើរបស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ"[2] អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា សំណើធ្វើឡើង

---

[1] ដីកាដំណោះស្រាយ ក.ស.ច.ស ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427 (ដីកាដំណោះស្រាយ)។ ឯកសារនេះត្រូវបានជូនដំណឹងដល់ភាគីនៅថ្ងៃទី១៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០។

[2] អង្គបុរេជំនុំជម្រះ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីការបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចលើសំណើរបស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D345/5/11។

ឆាប់រហ័សពេក ហើយ "ប្រសិនបើដីកាដំណោះស្រាយបញ្ជាក់ពីយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ទៅលើការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើនោះ ជនត្រូវចោទអាចពិចារណាអំពីអានុភាពវិធាន ៦៧(៥) និងវិធាន ៧៤(៣)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង នៅពេលអានវិធានទាំងពីរនេះរួមគ្នា"។[3] ហេតុដូចនេះ មេធាវីការពារក្តីស្នើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះមេត្តាអនុញ្ញាតឱ្យមេធាវីការពារក្តីប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយនេះ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានយុត្តាធិការ។

៤. នៅក្នុងសាលដីការបស់ អ.ប.ជ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាក់ទងនឹងការបំពារបំពានលើនីតិវិធី អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចបន្ថែមថា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍អាចធ្វើឡើងផ្អែកតាមសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ក្រោមវិធាន២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង[4]។ អ.ប.ជ សម្រេចនៅក្នុងកថាខណ្ឌ១៤ថា៖

> ការពិចារណាលើសលុបនៅក្នុងរាល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក គឺភាពយុត្តិធម៌នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទាំងនេះ ដូចមានចែងនៅក្នុងវិធាន២១(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ឃើញថា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើកឡើងនូវបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរមួយនៃភាពយុត្តិធម៌ ហេតុដូច្នេះអង្គបុរេជំនុំជម្រះមានយុត្តាធិការក្នុងការពិចារណាដោះស្រាយបណ្តឹងនេះ។

៥. ដូចនេះ មេធាវីការពារក្តីលើកឡើងថា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ អាចទទួលយកបានដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានចំនួនពីរ ពោលគឺមិនមានយុត្តាធិការ និងការបំពារបំពានលើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីប្រកបដោយយុត្តិធម៌។ ដោយសារតែមេធាវីការពារក្តី ត្រូវបានកំណត់មិនឱ្យប្តឹងឧទ្ធរណ៍ផ្អែកលើមូលដ្ឋានផ្សេងទៀត និងដោយពិចារណាលើការកំណត់ទាក់ទិននឹងទំហំនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ មេធាវី ការពារក្តី

---

[3] ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ១១។

[4] អ.ប.ជ, សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបដិសេធលើសំណើសុំព្យួរកិច្ចស៊ើបសួរ ដោយមូលហេតុរំលោភនីតិវិធី (D264/1), ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D264/2/6។

រក្សាសិទ្ធិក្នុងការលើកឡើងទឡ្ហីករណ៍យុត្តាធិការបន្ថែមក្នុងអំឡុងពេលសវនាការបឋម និងរក្សាសិទ្ធិក្នុងការលើកឡើងបន្ថែមនូវភាពខ្វះខាតរបស់ដីកាដំណោះស្រាយនៅឱកាសក្រោយៗទៀត។

III. ការតវ៉ាទាក់ទិននឹងយុត្តាធិការ

៣.១ សេចក្តីផ្តើម

៦. មេធាវីការពារក្តី លើកឡើងថា អ.វ.ត.ក មិនមានយុត្តាធិការកាត់សេចក្តីដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដូចខាងក្រោម៖

- ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ (ផ្នែក ៤.៣)
- ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ (ផ្នែក ៤.៤)
- ការបំពារបំពានលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ (ផ្នែក ៤.៥) និង
- បទឧក្រិដ្ឋផ្នែកតាមច្បាប់ជាតិ (ផ្នែក ៥.៦)

បន្ថែមពីលើនេះ មេធាវីការពារក្តី លើកឡើងថា អ.វ.ត.ក មិនមានយុត្តាធិការកាត់សេចក្តីដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃទម្រង់ទទួលខុសត្រូវដូចខាងក្រោម៖

- សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម (ផ្នែក ៥.៧) និង
- ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ (ផ្នែក ៥.៨)

៣.២ គោលការណ៍គ្មានបទល្មើសប្រសិនបើគ្មានច្បាប់ចែង

៧. ទីមួយ មេធាវីការពារក្តីលើកឡើងថា គោលការណ៍*គ្មានបទល្មើសប្រសិនបើគ្មានច្បាប់ចែង* ហាមឃាត់មិនឲ្យកាត់សេចក្តីលើបទឧក្រិដ្ឋមួយចំនួន និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដូចមានចែងនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។

៨. មាត្រា ៣៣(២) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក ចែងថា គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើសកម្ម ឬអកម្ម ដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ នៅខណៈពេលប្រព្រឹត្តនោះទេ។

៩. មាត្រា ៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ចែងថា៖

ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ គ្មានអានុភាពជាប្រតិសកម្មទេ គឺថា បទល្មើសណា បានប្រព្រឹត្តមុនបទបញ្ញត្តិរបស់ច្បាប់ បទល្មើសនោះ មិនអាចត្រូវនិគ្រោះដោយទោសរបស់ច្បាប់ ដែលទើបនឹងបញ្ញត្តិថ្មីនេះបានទេ។ ប៉ុន្តែបើច្បាប់ថ្មីលុបចោលបទល្មើសណាមួយ ឬសម្រាលទោសរបស់បទល្មើសណាមួយវិញ បទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តមុនច្បាប់ថ្មី នេះ ត្រូវបានរួចផុតពីទោស ឬក៏ទោសនោះ ត្រូវបានស្រាលតាមច្បាប់ថ្មីនេះដែរកុំឲ្យតែបទល្មើសនោះ បានទទួលការផ្តន្ទាជាស្ថាពររួចអស់ទៅហើយ។

១០. កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (ICCPR)[5] ចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៥(១)ថា៖

គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយ ដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តនោះឡើយ។ ដូចគ្នានេះ មិនត្រូវដាក់ទោសឲ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលអនុវត្តក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ។ ប្រសិនបើក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសហើយ ច្បាប់បានបញ្ញត្តិឲ្យមានការដាក់ទោសស្រាលជាងមុន ជនល្មើសត្រូវទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការដាក់ទោសស្រាលជាងនេះ។

១១. បន្ថែមពីលើនេះ មាត្រា១៥(២) នៃICCPR ចែងថា "គ្មានបញ្ញត្តិណាមួយក្នុមាត្រានេះ ប្រឆាំងនឹងការជំនុំជម្រះក្តី ឬការផ្តន្ទាទោសដល់ជនណាម្នាក់ចំពោះអំពើឬការខកខានណាមួយ ដែលជននោះបានប្រព្រឹត្តក្នុងខណៈពេលដែលទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍នៃប្រជាជាតិ"។

៣.៣ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍

១២. មាត្រា៤ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអ.វ.ត.ក (ច្បាប់ អ.វ.ត.ក) ចែងថា "[អ.វ.ត.ក] មានអំណាចវិនិច្ឆ័យទោសជនសង្ស័យទាំងឡាយដែលបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ដូចមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៤៨ ស្តីពីការបង្ការនិងផ្តន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃ១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃ៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩"។ មាត្រា ៤ បានកំណត់និយមន័យ "ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍" ដូចខាងក្រោម៖

[5] កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពី សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ, បានអនុម័ត ដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិសេចក្តីសម្រេចចិត្តលេខ២២00 A(XXI) ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧៦។

អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលគ្មានអាជ្ញាយុកាល គឺជាអំពើមួយក្នុងចំណោមអំពើដូចខាងក្រោមហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងគោលបំណងបំផ្លិចបំផ្លាញទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែកនៃក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាណាមួយដូចជា៖

- ការធ្វើមនុស្សឃាតទៅលើសមាជិកនៃក្រុម

- ការធ្វើឱ្យរបួសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញាសមាជិកនៃក្រុម

- ការធ្វើដោយចេតនាឱ្យក្រុមនេះ ទទួលរងនូវស្ថានភាពរស់នៅមួយដែលបានរៀបចំឡើងសម្រាប់បំផ្លិចបំផ្លាញរាងកាយទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក។

- ការដាក់នូវវិធានការនានា ដែលមានបំណងរារាំងមិនឱ្យមានការផ្តល់កំណើតដល់ទារក។

-ការបញ្ជូនកុមារដោយបង្ខំ ពីក្រុមមួយទៅឱ្យក្រុមមួយផ្សេងទៀត។

១៣. ច្បាប់ អ.វ.ត.ក បានប្រើប្រាស់និយមន័យ "ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍" ដូចគ្នានឹងនិយមន័យដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ការនិងផ្តន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍[6]។

១៤. មេធាវីការពារក្តី លើកឡើងថា អ.វ.ត.ក មិនមានយុត្តាធិការដើម្បីកាត់សេចក្តីដីមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍នោះទេ។ ការកាត់សេចក្តីលើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងរំលោភលើគោលការណ៍ជាសារវន្ត *គ្មានបទល្មើសប្រសិនបើគ្មានច្បាប់ចែង*។

៣.៣.១ <u>ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មិនមែនជាបទឧក្រិដ្ឋផ្នែកតាមច្បាប់ជាតិរបស់ប្រទេស កម្ពុជាទេ</u>

១៥. មាត្រា៣៣(២)(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក ដែលបានយោងតាម មាត្រា ១៥ នៃ នៃICCPR បានចែងយ៉ាងច្បាស់ថា ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ មិនអាចត្រូវជាប់ ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើសកម្ម ឬអកម្ម ដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ស្របតាមច្បាប់ជាតិ នៅខណៈពេលដែលបានប្រព្រឹត្តិអំពើនោះ។

---

[6] អនុសញ្ញាស្តីអំពីការបង្ការនិងផ្តន្ទាទោសចំពោះបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍, បានអនុម័តដោយសេចក្តីសម្រេចចិត្តលេខ២៦០ (III) A នៅថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៤៨, ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី១០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៥១, មាត្រា២និង៣។

១៦. មេធាវីការពារក្តី លើកឡើងថា ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនអាចត្រូវបានកាត់សេចក្តីចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ទេ ដោយសារតែឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ មិនមែនជាបទឧក្រិដ្ឋផ្អែកតាមច្បាប់ជាតិ នៅពេលដែលប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការថាជាក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៅជាធរមានក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩ [7] មិនមានចែងបទប្បញ្ញត្តិណាមួយកំណត់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ថាជាបទឧក្រិដ្ឋនោះទេ។

១៧. ហេតុដូច្នេះ ការកាត់សេចក្តីដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ នឹងបំពារបំពានលើគោលការណ៍គ្មានបទល្មើសប្រសិនបើគ្មានច្បាប់ចែង ដែលអ.វ.ត.ក ត្រូវគោរពតាមគោលការណ៍នេះ។[8]

៣.៣.២ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មិនអាចបង្កើតច្បាប់ថ្មី និងអនុវត្តច្បាប់នោះឱ្យមានប្រតិសកម្មនោះទេ

១៨. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានលើកឡើងថា "ដើម្បីអាចឱ្យអំពើមួយត្រូវចាត់ចូលជាបទល្មើសនៅក្នុងសមត្ថកិច្ចយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ខណៈដែលអំពើនោះមិនត្រូវបានចាត់ជាបទល្មើសនៅក្នុងបញ្ញត្តិច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាតិក្នុងពេលដែលអំពើនោះកើតឡើងនោះទេ នោះច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវចែងអំពី [...]"។[9] ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើកឡើងថា ច្បាប់អន្តរជាតិត្រូវបានយកមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ចំពោះពេលវេលាពាក់ព័ន្ធ ដោយសារតែ "មាត្រា១ និងមាត្រា២ និងមាត្រា២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពី អ.វ.ត.ក បានដាក់បញ្ចូលក្នុងច្បាប់កម្ពុជានូវការរំលោភបំពានច្បាប់អន្តរជាតិមួយចំនួនដែលត្រូវឋិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក (ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ [...])"។[10]

---

[7] អ.ជ.ស.ជ, ការជម្រាបជូនអំពីក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ និងសំណើសុំផ្តល់ការបញ្ជាក់លើក្រមផ្លូវការ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២00៩។

[8] សូមមើលច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក មាត្រា៣៣(២) ដែលយោងទៅមាត្រា១៥ របស់ ICCPR។

[9] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣0២។

[10] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣0៤។

១៩. មេធាវីការពារក្តី លើកឡើងថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបកស្រាយច្បាប់ អ.វ.ត.ក មិនត្រឹមត្រូវ តាមរបៀបដែលថា ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មានបំណងបង្កើតច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌថ្មី និងអនុវត្តច្បាប់នោះឲ្យមានប្រតិសកម្មទៅលើអំពើដែលរងការចោទប្រកាន់ថាត្រូវបានប្រព្រឹត្តកាលពី៣០ឆ្នាំមុន។

២០. ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មិនអាចបង្កើតច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌសារធាតុទេ។ កិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បី "កំណត់អំពីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា"[11] និងដើម្បី "វិនិច្ឆ័យទោស មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់[...] និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ការរំលោភទៅលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងទម្លាប់អន្តរជាតិ ព្រមទាំងការរំលោភលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែលប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់" ដែលបានប្រព្រឹត្តិនៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ [12] ។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មិនបានបង្កើតនូវវិធានសារធាតុនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែចែងអំពីនិយមន័យរបស់បទឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយដែលអ.វ.ត.កមានយុត្តាធិការ។

២១. បន្ថែមពីលើនេះ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មិនអាចអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌឲ្យមានប្រតិសកម្មនោះទេ។ មេធាវីការពារក្តី រំឭកឡើងវិញថា "ចំណុចសំខាន់និងសមហេតុផលនៃទ្រឹស្តីនីត្យានុកូលភាពតឹងរ៉ឹងគឺថា វិធានព្រហ្មទណ្ឌមិនអាចអនុវត្តចំពោះអំពើ ឬការប្រព្រឹត្តិដែលបានកើតឡើងមុនពេលអនុម័តវិធាន បែបនោះទេ"។ [13] កិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ អ.វ.ត.ក ផ្តល់សមត្ថកិច្ចឲ្យ អ.វ.ត.ក អនុវត្តច្បាប់ជាធរមានដើម្បីកាត់សេចក្តីបទល្មើសនានាដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅពេលពាក់ព័ន្ធ ប៉ុន្តែមិនមែនឲ្យអនុវត្តច្បាប់ថ្មីឲ្យមានប្រតិសកម្មនោះទេ។

៣.៣.៣ បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មិនត្រូវបានអនុវត្តផ្ទាល់នៅ អ.វ.ត.ក ទេ

[11] កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តន្ទាទោសបទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងកំឡុងនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជាចុះថ្ងៃទី៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២00៣ មាត្រា១។

[12] សូមមើលច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក, មាត្រា១។

[13] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (2003), ទំព័រ១៤៧។

២២. មេធាវីការពារក្ដីលើកឡើងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មិនអាចអនុវត្តផ្ទាល់នៅ អ.វ.ត.ក ទេ ហេតុដូចនេះ ដើមបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍មិនអាចត្រូវបានកាត់សេចក្ដីដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះទេ។

អ.វ.ត.ក មិនមែនជា តុលាការ "អន្តរជាតិ" ដែលច្បាប់អន្តរជាតិអាចអនុវត្តផ្ទាល់នោះទេ។

២៣. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានលើកឡើងថា "បញ្ហាដែលថា តើ អ.វ.ត.ក ជាស្ថាប័នយុត្តាធិការជាតិ ឬអន្តរជាតិ មិនមានបង្កើតជាផលវិបាកអ្វីចំពោះសមត្ថកិច្ចយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ក្នុងការជំនុំជម្រះលើឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះនោះទេ"[14]។ ផ្ទុយមកវិញ មេធាវីការពារក្ដីលើកឡើងថា បញ្ហាដែលថា តើ អ.វ.ត.ក ជាស្ថាប័នជាតិ ឬអន្តរជាតិ គឺជាបញ្ហាសំខាន់ នៅពេលសម្រេចលើយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក។

២៤. អ.វ.ត.ក មានលក្ខណៈខុសគ្នាពីតុលាការយូហ្គោស្លាវី (ICTY) និងតុលាការរ៉្វាន់ដា (ICTR)។ តុលាការICTY និងតុលាការICTR គឺជាស្ថាប័ន*មិនអចិន្ត្រៃយ៍* បង្កើតឡើងជា "តុលាការអន្តរជាតិ" ដោយសេចក្ដីសម្រេចចិត្តរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ។ តុលាការទាំងពីរ ត្រូវបានតម្រូវឱ្យកាត់សេចក្ដីជនទាំងឡាយពីបទល្មើសអន្តរជាតិ ដូចនេះតុលាការទាំងពីរនេះ ជាប់កាតព្វកិច្ចអនុវត្តច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។[15] ចៅក្រមរបស់តុលាការ ICTY និងតុលាការ ICTR ត្រូវធានាថា ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនានា ត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌផ្អែកតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងធានាថា ច្បាប់ទាំងនេះ ត្រូវបានកំណត់និយមន័យគ្រប់គ្រាន់ក្រោមអង្គច្បាប់នៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់នោះ[16]។ និយាយម្យ៉ាងវិញទៀត តុលាការ*មិនអចិន្ត្រៃយ៍*នេះ មិនមានយុត្តាធិការលើ

---

[14] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣០១។

[15] សូមមើល *រឿងក្ដីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Hadzihasanovic និងអ្នកផ្សេងទៀត* សាលដីកាលើបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍បន្ទាន់បង្ខំប្រឆាំងនឹងយុត្តាធិការទាក់ទងនឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់មេបញ្ជាការ, សំណុំរឿងលេខ IT-01-47-AR72,ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២00៣, កថាខណ្ឌ៣៥, ៤៤-៤៦ និង ៥៥។

[16] សូមមើល *រឿងក្ដីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Vasiljevic*, សាលក្រម, សំណុំរឿងលេខ IT-98-32-T, ថ្ងៃទី២៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២00២, កថាខណ្ឌ២០២។ សូមមើល *រឿងក្ដីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Ojdanic*, សាលដីកាលើញត្តិរបស់ Dragoljub Ojdanic ប្រឆាំងនឹងយុត្តាធិការ – *សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម*, សំណុំរឿងលេខ IT-99-37-AR72, ថ្ងៃទី២១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២00៣, កថាខណ្ឌ៩,

00615880

ការរំលោភបំពានច្បាប់សន្ធិសញ្ញា ឬការរំលោភបំពានលើច្បាប់ជាតិ លុះត្រាតែច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ ឬច្បាប់ជាតិទាំងនោះ បានក្លាយជាផ្នែកនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ[17]។

២៥. អ.វ.ត.ក ក៏ខុសពី តុលាការ "អន្តរជាតិតូបនីយកម្ម" ផ្សេងទៀត ដែលមានលក្ខណៈជាអន្តរជាតិ ដោយសារតែតុលាការទាំងនោះ បង្កើតឡើងដោយកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ។ ជាលទ្ធផល តុលាការ"អន្តរជាតិតូបនីយកម្ម" ទាំងនោះ មិនមែនជាផ្នែកនៃតុលាការថ្នាក់ជាតិទេ[18]។

២៦. ផ្ទុយមកវិញ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសារតែកិច្ចព្រមព្រៀងត្រូវបានអនុម័តយល់ព្រមដោយអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានគេឯកភាពគ្នាថាជាតុលាការនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា [19] ហើយតុលាការនេះ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាតុលាការជាតិ។ [20] អ.វ.ត.ក មានសមត្ថកិច្ចអនុវត្តយុត្តាធិការលើបទល្មើសជាតិនិងបទល្មើសអន្តរជាតិ។ [21] អ.វ.ត.ក "ត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយធម្មនុញ្ញកម្ពុជា និងច្បាប់ជាតិ" [22]

ដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា 'តុលាការមានយុត្តាធិការតែលើប ទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានចុះបញ្ជីនៅក្នុង [លក្ខន្តិកៈ] ប្រសិនបើបទឧក្រិដ្ឋនោះត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាដូច្នោះ នៅក្រោមច្បាប់ ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅពេលដែលបទឧក្រិដ្ឋនោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តិឡើង។ ហេតុនេះ គេអាចនិយាយបានថា វិសាលភាពនៃលក្ខណៈ (ratione material) យុត្តាធិការរបស់តុលាការនេះត្រូវសម្រេចដោយលក្ខន្តិកៈច្បាប់ក៏បាន (ដូចដែលថា វាបានចែងនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃយុត្តាធិការរបស់តុលាការអន្តរជាតិ) និងដោយច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក៏បាន (ដូចដែលថា អំណាចរបស់តុលាការក្នុងការផ្តន្ទាទោសជនជាប់ចោទណាម្នាក់ពីបទឧក្រិដ្ឋណាមួយដែលមានចែងនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈ វាអាស្រ័យទៅលើអត្ថិភាពនៃទំនៀមទម្លាប់ នៅពេលដែលបទឧក្រិដ្ឋនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង)។

[17] សូមមើល Guénaël Mettraux, *International Crimes and the Ad Hoc Tribunals* (2005), ទំព័រ៦-៧។

[18] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (2000), ទំព័រ៣៤៣។

[19] សូមមើល Antonio Cassese, *International Criminal Law* (2000), ទំព័រ៣៤៣។

[20] អ.ប.ជ, សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ "ឌុច", ចុះថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧, កថាខណ្ឌ១៩៖ "អ.វ.ត.ក គឺជាស្ថាប័នឯករាជ្យ ហើយដំណើរប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួនក៏ឯករាជ្យផងដែរ នៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធតុលការជាតិ [...]"។ សូមមើល ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣០០។

[21] កិច្ចព្រមព្រៀង មាត្រា១។

ហេតុដូចនេះ តុលាការនេះ ត្រូវជាប់កាតព្វកិច្ចគោរពច្បាប់កម្ពុជា។ រាល់ការលើកឡើងដែលថា អ.វ.ត.ក មិនមែនជា តុលាការ"អន្តរជាតិ" ប៉ុន្តែជាទម្រង់តុលាការកូនកាត់ ក៏ការលើកឡើងនេះ បង្ហាញថា អ.វ.ត.ក ជាផ្នែកនៃប្រព័ន្ធតុលាការជាតិដែរ។

២៧. ជាផលវិបាក និងផ្ទុយពីការសន្និដ្ឋានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត[23] ច្បាប់អន្តរជាតិ និងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ផ្តល់នូវមូលដ្ឋានមិនគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីកាត់សេចក្តីដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះតុលាការនេះ។ អ.វ.ត.ក អាចកាត់សេចក្តីតែបទល្មើសអន្តរជាតិ ប្រសិនបើបទល្មើសនោះ ត្រូវបានកំណត់ត្រឹមត្រូវថាជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ផ្អែកតាមច្បាប់ជាតិនៃប្រទេសកម្ពុជា មុនពេល ឬនៅពេលប្រព្រឹត្តិបទល្មើសនោះ។

ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មិនត្រូវបានកំណត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ផ្អែកតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ បន្ទាប់ពីការសម្រេចចូលជាសមាជិករបស់ប្រទេសកម្ពុជាទៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍

២៨. ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ សន្និដ្ឋានថា "បទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលចែងអំពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ [...]ដែលបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់អំពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ គឺមានអនុភាព

---

[22] សៀវភៅនិពន្ធដោយ Suzannah Linton, មានចំណងជើងថា 'Putting Cambodia's Extraordinary Chambers into Context' (2007) 11 បោះពុម្ពដោយ *Singapore Year Book of International Law and Contributors* ទំព័រ195, 225។

[23] សូមមើល ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣០២ "ខណៈដែលអំពើនោះមិនត្រូវបានចាត់ជាបទល្មើសនៅក្នុងបញ្ញត្តិច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាតិក្នុងពេលដែលអំពើនោះកើតឡើងនោះទេ នោះច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវចែងអំពីបទល្មើសនៃអំពើនោះដោយច្បាស់លាស់ ឬដោយតុល្យភាពហើយអំពើនោះក៏ត្រូវតែជាបទល្មើសនៅក្រោមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់អន្តរជាតិដែរអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅខណៈពេលដែលអំពើនោះបានកើតឡើងផងដែរ'។

គតិយុត្តចាប់បង្ខំតម្រូវឱ្យកម្ពុជាត្រូវតែគោរពតាម [...]"[24] ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលើកឡើងបន្ថែមទៀតថា ប្រទេសកម្ពុជាបានចូលជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលបានចូលជាធរមាននៅឆ្នាំ១៩៥១ ហេតុដូច្នេះ "ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ត្រូវបានចាត់ជាបទល្មើសនៅក្នុងច្បាប់ អន្តរជាតិដែលអនុវត្តនៅកម្ពុជា ក្នុងពេលដែលអង្គហេតុបានកើតឡើង"[25] ។ មាត្រា៥នៃ អនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ តម្រូវឱ្យរដ្ឋភាគីកំណត់បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ជាបទព្រហ្មទណ្ឌ[26] ហើយប្រសិនបើគ្មានការកំណត់បែបនោះទេឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យ ពូជសាសន៍ មិនអាចយកមកប្រើដើម្បីកាត់សេចក្តីនៅក្នុងប្រព័ន្ធជាតិបានទេ។ ការតាក់តែងច្បាប់ ត្រូវបានតម្រូវផងដែរ ដើម្បីកំណត់បទល្មើសអន្តរជាតិជាបទព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ និងចែងអំពីទោសបញ្ញត្តិសមស្រប។ ប្រការដែលថា ប្រទេសកម្ពុជា និងរដ្ឋភាគីជាច្រើនផ្សេងទៀត បានខកខានមិនបានតាក់តែងច្បាប់នៅដំណាក់កាលដំបូងមក មានន័យថាប្រទេសកម្ពុជាអាចរំលោភបំពានលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ។ ករណីនេះ មិនមែនបង្កប់ន័យថា យុត្តាធិការជាសាកលចំពោះបទល្មើសនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយគ្មានលក្ខខណ្ឌតម្រូវត្រឹមត្រូវសម្រាប់បង្កើតនូវមូលដ្ឋានច្បាប់បែបនោះទេ។

២៩. មេធាវីការពារក្តីលើកឡើងថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិនអាចផ្អែកលើការចូលជាសមាជិករបស់ប្រទេសកម្ពុជាទៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ដើម្បីធ្វើជាយុត្តិកម្មថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍គឺជាផ្នែកនៃច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលអាចយកមកអនុវត្តបាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅពេលប្រព្រឹត្តនោះទេ។ ដោយសារតែ អ.វ.ត.ក គឺជាផ្នែកនៃប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ

---

[24] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣០៥។

[25] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣១០។

[26] មាត្រា៥ នៃអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ចែងថា៖ "[]ភាគីទាំងឡាយ មានភារកិច្ចអនុម័តតាមក្របខ័ណ្ឌនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញរៀងៗខ្លួននូវច្បាប់ជាចាំបាច់ដើម្បីធ្វើឱ្យបទបញ្ញត្តិទាំងឡាយនៃអនុសញ្ញានេះមានប្រសិទ្ធិភាព និងជាពិសេសដើម្បីធ្វើឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ដល់ទណ្ឌកម្មនានាដែលត្រូវធ្វើចំពោះមនុស្ស ដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឬ អំពើណាមួយទៀតដែលរៀបរាប់ក្នុងមាត្រា៣ ខាងលើ។' សូមមើល សៀវភៅនិពន្ធដោយ William A. Schabas, មានចំណងជើងថា *Genocide in International Law* (2000), ត់ព័រ346 រៀបរាប់ពីមាត្រា៥ នៃអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ថាជា "កាតព្វកិច្ចអនុវត្តច្បាប់ជាតិ" ចំពោះប្រទេសហត្ថលេខី។

អន្តរជាតិសារធាតុដែលផ្អែកលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ មិនអាចយកមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់នោះទេ។ បទល្មើសអន្តរជាតិ ដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ អាចយកមកអនុវត្តផ្ទាល់ចំពោះតុលាការ ដែលជាប្រព័ន្ធតុលាការជាតិតែប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើបទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធ ត្រូវបានតាក់តែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ។ បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មិនមានចែងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩។

៣០. ទោះបីជាកម្ពុជាបានក្លាយជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៥០ ក៏ដោយ ក៏កម្ពុជាមិនទាន់បានអនុម័តច្បាប់លើបទល្មើសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍នោះនៅឡើយទេ ហើយក៏មិនតម្រូវឲ្យមានការទទួលខុសត្រូវអ្វីឡើយចំពោះការដែលគ្មានច្បាប់នោះដែរ[27]។ ដូចដែលបានលើកទឡ្ហីករណ៍ពីមុន ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មិនអាចចាត់ទុកថាបានបង្កើតនូវការអនុវត្តច្បាប់ចាំបាច់សម្រាប់ច្បាប់អនុសញ្ញាដើម្បីអាចអនុវត្តផ្ទាល់នៅ អ.វ.ត.ក ចំពោះអំពើនានា ដែលបានកើតឡើងនៅឆ្នាំ ១៩៧៥-៧៩ ដោយសារតែវាត្រូវបានតាក់តែងជាង៥០ឆ្នាំ ក្រោយពេលដែលប្រទេសកម្ពុជាចូលជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និង៣០ឆ្នាំក្រោយពេលការប្រព្រឹត្តិនៃអំពើពាក់ព័ន្ធទាំង នោះ។

៣១. ថាតើប្រទេសកម្ពុជាប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធទ្វិកនិយម ឬឯកនិយម គឺមិនពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការពិភាក្សានេះទេ។ ក្រោយពីចូលជាសមាជិករបស់អនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ វាចាំបាច់ក្នុងការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិនៃអនុសញ្ញានៅក្នុងប្រព័ន្ធជាតិ ដើម្បីបង្កើតយុត្តាធិការក្នុងការកាត់សេចក្តីបទឧក្រិដ្ឋទាំងនោះ និងចែងអំពីទោសប្បញ្ញត្តិ។

---

[27] សូមមើល សៀវភៅនិពន្ធដោយ William A. Schabas, មានចំណងជើងថា *Genocide in International Law* (2000), តំព័រ350

៣២. ផ្ទុយគ្នានឹងប្រព័ន្ធ "ទ្វិក" និយម[28] ផ្អែកតាមប្រព័ន្ធ "ឯកនិយម" "ការផ្តល់សច្ចាប័ន ឬការចូលជាសមាជិក សន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ធ្វើឱ្យបទដ្ឋាននៃសន្ធិសញ្ញា ក្លាយជាច្បាប់ជាតិ និងធ្វើឱ្យច្បាប់ទាំងនោះអាចអនុវត្តដោយផ្ទាល់ចំពោះតុលាការជាតិ"[29] ។ ប៉ុន្តែ អនុសញ្ញាបែបនេះ ត្រូវតែមាន "អានុភាពអនុវត្តដោយខ្លួនឯង" ដើម្បីអាចយកប្រើប្រាស់ដោយផ្ទាល់ និងអនុវត្តនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ[30]។ អនុសញ្ញាត្រូវបានចាត់ទុកថាមាន "អានុភាពអនុវត្តដោយខ្លួនឯង" ប្រសិនបើ "អនុសញ្ញានោះបានព្រាងឡើងក្នុងរបៀបដែលអាចយកមកអនុវត្តដោយមិនមានការបន្ថែម ឬការកែប្រែផ្សេងទៀត"[31] ។ ដូច្នេះ អនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មិនអាចចាត់ទុកថាជាអនុសញ្ញាមាន "អានុភាពអនុវត្តដោយខ្លួនឯង" នោះទេ។ ទីមួយ បទប្បញ្ញត្តិនៃអនុសញ្ញានេះ មិនអាចយកមកអនុវត្តដោយមិនមានការតាក់តែងច្បាប់ជាតិនោះទេ។ មាត្រា៥នៃអនុសញ្ញា តម្រូវយ៉ាងច្បាស់ឱ្យរដ្ឋភាគីតាក់តែងច្បាប់ដើម្បីកំណត់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងអំពើដែលមានរៀបរាប់ផ្សេងទៀត នៅក្នុងអនុសញ្ញា ជាបទព្រហ្មទណ្ឌ។ ទីពីរ ទោសប្បញ្ញត្តិចំពោះបុគ្គលទាំងឡាយជាប់ពិរុទ្ធភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មិនមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍។ ដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជាមិនបានតាក់តែងច្បាប់សមស្រប ដូចនេះទោសប្បញ្ញត្តិនៃបទល្មើស បែបនេះ មិនមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិនៃប្រទេសកម្ពុជា នៅក្នុងពេលវេលាដែលពាក់ព័ន្ធនោះទេ។ មេធាវីការពារក្តីរំឮកឡើងវិញថា "វាចាំបាច់ក្នុងការចែងក្នុងច្បាប់អំពីកម្រិតនៃការផ្តន្ទាទោសចំពោះបទល្មើសនីមួយៗ [...] ដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យដឹងអំពី ការផ្តន្ទាទោសដែលអាចមាន ដែលអាចកំណត់ ដាក់ទោស

---

[28] ប្រទេសដែលប្រកាន់យកប្រព័ន្ធទ្វិកនិយម បែងចែកច្បាប់អន្តរជាតិដាច់ដោយឡែកពីច្បាប់ជាតិ។ ដូច្នេះ ច្បាប់អន្តរជាតិអាចត្រូវបានអនុវត្តតែនៅក្នុងប្រព័ន្ធទាំងនោះប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើការអនុវត្តផ្ទាល់ត្រូវបានអនុញ្ញាតិយ៉ាងជាក់លាក់ ដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬប្រសិនបើច្បាប់ជាតិជាធរមានបានបញ្ចូលច្បាប់អន្តរជាតិទៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិរបស់ប្រទេស។ សូមមើល Ward N. Ferdinandusse, *Direct Application of International Criminal Law in National Courts* (2006), ទំព័រ129។

[29] សូមមើលសៀវភៅនិពន្ធដោយ William A. Schabas, មានចំណងជើងថា *Genocide in International Law* (2000), ទំព័រ 350។

[30] សូមមើលសៀវភៅនិពន្ធដោយ William A. Schabas, មានចំណងជើងថា *Genocide in International Law* (2000), ទំព័រ 350។

[31] សូមមើលសៀវភៅនិពន្ធដោយ William A. Schabas, មានចំណងជើងថា *Genocide in International Law* (2000), ទំព័រ 350។

ប្រសិនបើជនណាម្នាក់ បានបំពារបំពានលើបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ"។ [32] មេធាវីការពារក្តី លើកឡើងថា ទោះបីជាគោលការណ៍បែបនេះ មិនអាចមានលក្ខណៈអាចយកមក អនុវត្តបាន នៅកម្រិតអន្តរជាតិ ចំពោះមុខតុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍*នានាក្តី [33] ក៏វាអាចយកមកអនុវត្ត បាន នៅអ.វ.ត.ក ដែលជាផ្នែកនៃប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា។

៣៣. បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មិនត្រូវបានកំណត់ជាបទព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងច្បាប់នៃប្រទេសកម្ពុជា នៅឆ្នាំ ១៩៧៥-៧៩ឡើយ។ បន្ថែមពីលើនេះ មិនមានចែងអំពីទោសប្បញ្ញត្តិចំពោះការប្រព្រឹត្តិបទល្មើស បែបនោះទេ។ ដោយសារមូលហេតុនេះ អ.វ.ត.ក មិនមានយុត្តាធិការលើបទល្មើសនេះ ហើយ ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនអាចត្រូវបានគេចោទប្រកាន់ និងជំនុំជម្រះក្តីដោយសារបទល្មើស នេះទេ។[34]

៣៤. ចំណុចចុងក្រោយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិនបានរកឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ គឺជា ផ្នែកនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅពេលពាក់ព័ន្ធនោះទេ។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈនេះ មេធាវី ការពារក្តី នឹងមិន លើកឡើងទាក់ទិននឹងចំណុចនេះទេ។ ប្រសិនបើ ទឡ្ហីករណ៍របស់មេធាវី ការពារក្តី អាច ជួយដល់ អ.ប.ជ ទឡ្ហីករណ៍នេះអាចនឹងត្រូវលើកឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ផ្ទាល់មាត់។

៣.៣.៤ <u>ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនបានព្យាករណ៍ទុកជាមុន និងមិនអាចដឹងបានពីបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជ សាសន៍នោះឡើយ</u>

៣៥. បើតាមគោលការណ៍ *គ្មានទោសបើគ្មានច្បាប់ចែង* គេត្រូវសម្រេចថាតើទង្វើនៅពេលប្រព្រឹត្តនូវបទ ឧក្រិដ្ឋនោះអាចផ្តន្ទាទោសបាន ឬយ៉ាងណា ដើម្បីសម្រេចថាតើគួរវិនិច្ឆ័យទោសដល់បុគ្គលណាម្នាក់

---

[32] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (2003), ទំព័រ 157។

[33] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (2003), ទំព័រ 157។

[34] សូមមើល ឧទាហរណ៍, រឿងក្តី *Nulyarimma* *តទល់នឹង* Thompson [1999] FCA 1192 ដែលតុលាការសហព័ន្ធអូស្ត្រាលី (Federal Court of Australia) បានលើកឡើងថា៖ 'និយាយដូច្នេះវាមិនគ្រប់គ្រាន់ទេ នៅក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ បទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ អាចត្រូវបានផ្តន្ទាទោស នៅក្នុងតុលាការថ្នាក់ជាតិ ទោះបីជាមិនមានច្បាប់ជាតិចែងថាទង្វើនោះត្រូវផ្តន្ទាទោសក៏ដោយ។ ប្រសិន បើអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានកំណត់ថាអាចត្រូវផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងប្រទេសអូស្ត្រាលី ដោយសំអាងលើមូលដ្ឋានថាវាជាឧក្រិដ្ឋកម្ម អន្តរជាតិនោះ វាត្រូវបង្ហាញឲ្យឃើញថាប្រទេសអូស្ត្រាលីអនុញ្ញាតិឲ្យលទ្ធផលនោះ'។

ចំពោះការប្រព្រឹត្តនោះឬយ៉ាងណាឡើយ[35]។ និយាយម្យ៉ាងវិញទៀត "ចារីដែលទទួលការចោទប្រកាន់ត្រូវតែបានដឹងជាមុន និងទទួលបានថា ទង្វើជាក់លាក់របស់ខ្លួន អាចត្រូវផ្ដន្ទាទោសបាន"[36]។

៣៦. ដីកាដំណោះស្រាយបានរៀបរាប់ថា ដោយសារបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់អន្តរជាតិដែលទប់ស្កាត់បទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍បានចងកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ចំពោះប្រទេសកម្ពុជា គេអាចចាត់ទុកថាជនត្រូវចោទអាចទទួលបានព័តមានយ៉ាងពេញលេញហើយ[37]។ សហមេធាវីការពារក្ដីសូមស្នើថា សេចក្ដីសន្និដ្ឋាននេះមិនត្រឹមត្រូវទេ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកខានមិនបានធ្វើការបែងចែកឱ្យដាច់ស្រឡះជាមូលដ្ឋាន រវាងបទប្បញ្ញត្តិអន្តរជាតិ "ដែលទប់ស្កាត់" បទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលចងកាតព្វកិច្ច ចំពោះរដ្ឋជាភាគី និងបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់អន្តរជាតិ "ដែលចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ" ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋបែបនេះ ដែលចងកាតព្វកិច្ចចំពោះប្រជាពលរដ្ឋរបស់រដ្ឋជាភាគី។ សហមេធាវីការពារក្ដីស្នើថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានធ្វើការសន្និដ្ឋានដោយខុសឆ្គងថា ការហាមឃាត់នោះបានធ្វើឱ្យបុគ្គលម្នាក់ត្រូវទទួលខុសត្រូវបទឧក្រិដ្ឋ ចំពោះអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧៥-៧៩។

៣៧. សហមេធាវីការពារក្ដីស្នើថា បទប្បញ្ញត្តិដែលទប់ស្កាត់បទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍មិនចងកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ចំពោះប្រជាជនកម្ពុជា ដូចជាច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌសារធាតុ នៅថ្នាក់ជាតិ ដែលបានចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ នៅពេលដែលអំពើនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើយ។ ជាងនេះទៅទៀត នៅពេលនោះមិនទាន់មានការផ្ដន្ទាទោសចំពោះការប្រព្រឹត្តអំពើនោះទេ។ អាស្រ័យហេតុនេះ នៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩ ម្ចាស់បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍មិនទាន់បានដឹងមុនអំពីច្បាប់ដែលចែងជាបទល្មើសព្រហ្ម

[35] *រឿងក្ដី រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Hadzihasanovic និងអ្នកផ្សេងទៀត*, សេចក្ដីសម្រេចស្ដីពីការជំទាស់ទៅលើយុត្តាធិការ, រឿងក្ដីលេខ IT-01-47-PT ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០២ កថាខណ្ឌ៦២។

[36] *រឿងក្ដី រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Hadzihasanovic និងអ្នកផ្សេងទៀត*, សេចក្ដីសម្រេចស្ដីពីការជំទាស់ទៅលើយុត្តាធិការ, រឿងក្ដីលេខ IT-01-47-PT ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០២ កថាខណ្ឌ៦២។

[37] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣០៥។

ទណ្ឌ ចំពោះអំពើនោះឡើយ ហើយម្ចាស់បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ក៏មិនអាចបានដឹងជាមុនថា អំពើដែលប្រព្រឹត្ត ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩ ជាបទឧក្រិដ្ឋដែរ។

៣.៤ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ

៣៨. ច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើតអវតក ចែងថា "អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានអំណាចវិនិច្ឆ័យទោសជនសង្ស័យទាំងឡាយ ដែលបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ" ក្នុងអំឡុងពេលដែលស្ថិតក្រោមកិច្ចស៊ើបសួរ។ ច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើត អវតក ក៏បានចែងបន្ថែមទៀតថា "ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិដែលគ្មានអាជ្ញាយុកាលគឺអំពើណាមួយដូចខាងក្រោម ដែលវាយប្រហារជាទូទៅ ឬដោយមានការរៀបចំប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល ដោយមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា ណាមួយ ដូចជា៖ ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការនិរទេស ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម ការរំលោភលើផ្លូវភេទ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត"[38]។

៣៩. មាត្រា៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (IMT)[39] បានកំណត់និយមន័យរបស់ "ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ" ដូចតទៅ៖ "ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការនិរទេស និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀតដែលប្រព្រឹត្តប្រឆាំងនឹងប្រជាជនស៊ីវិល នៅមុនពេល ឬអំឡុងពេលសង្គ្រាម ឬការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយសារមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាក្នុងការប្រព្រឹត្ត ឬក្នុងទំនាក់ទំនងជាមួយបទឧក្រិដ្ឋណាមួយដែលស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការរបស់តុលាការនេះ ទោះបីនៅពេលប្រព្រឹត្តនោះមានការរំលោភ ឬមិនមានការរំលោភទៅលើច្បាប់ក្នុងស្រុករបស់ប្រទេសនោះក៏ដោយ"។

---

[38] ច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើត អវតក មាត្រា៥។

[39] ធម្មនុញ្ញរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ អនុម័តនៅថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៥។

៤០. សហមេធាវីការពារក្តីស្នើថា អ.វ.ត.ក មិនមានយុត្តាធិការក្នុងការវិនិច្ឆ័យទោសម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទេ។

៣.៤.១ <u>ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមិនបង្កើតបានជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងច្បាប់ជាតិរបស់កម្ពុជាទេ</u>

៤១. មាត្រា៣៣(២)(ថ្មី)នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក ទទួលស្គាល់ថា នៅក្នុងច្បាប់ជាតិ ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនមានពិរុទ្ធភាពលើបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌទេ ចំពោះបទចោទប្រកាន់លើអំពើណាមួយ ឬបទល្មើសណាមួយ ដែលបង្កើតជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ នៅពេលដែលបានប្រព្រឹត្តនូវអំពើនោះ។

៤២. សហមេធាវីការពារក្តីស្នើថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមិនមែនជាបទឧក្រិដ្ឋនៅប្រទេសកម្ពុជានៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩ទេ។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ដែលត្រូវបានគេទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់ថា ជាក្រមព្រហ្មទណ្ឌដែលនៅជាធរមានក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩ [40] មិនបានចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅកម្ពុជាទេ។

៤៣. ការវិនិច្ឆ័យទោសម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នឹងរំលោភដល់គោលការណ៍ *គ្មានទោសបើគ្មានច្បាប់ចែង* ដែលគោលការណ៍នេះតម្រូវថា អំពើណាមួយអាចយកមកផ្តន្ទាទោសបាន លុះត្រាតែអំពើនោះត្រូវបានចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនៅពេលប្រព្រឹត្ត។[41]

៣.៤.២ <u>ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មិនអាចបង្កើតច្បាប់ថ្មី និងអនុវត្តច្បាប់ជាប្រតិសកម្មបានទេ</u>

៤៤. សហមេធាវីការពារក្តីសូមយោងទៅដល់មូលដ្ឋាននានាដែលមាននៅក្នុងសំណើរបស់ខ្លួននៅផ្នែក ៣.៣.២ ខាងលើ ដោយយកមកអនុវត្តដូចគ្នាចំពោះសំណើនេះទាក់ទិននឹងការមិនមានយុត្តាធិការទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅចំពោះមុខតុលាការនេះ។

---

[40] អ.ប.ជ, សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្កេចអ៊ាវ ហៅ "ឌុច" ថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧ កថាខណ្ឌ១៩។ សូមមើល ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣០០។

[41] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (ឆ្នាំ២០០៣) ទំព័រ១៤២។

៤៥. ដោយសារឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមិនត្រូវបានចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ក្រោមច្បាប់កម្ពុជាក្នុងពេលដែលអង្គហេតុបានកើតឡើង សហមេធាវីការពារក្តីស្នើថាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបកស្រាយច្បាប់ អ.វ.ត.ក ដោយខុសឆ្គង តាមវិធីនេះ ដើម្បីអាចបង្កើតជាច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌថ្មីមួយ និងអនុវត្តច្បាប់បែបនេះជាប្រតិសកម្ម ហេតុនេះវាជាការរំលោភលើគោលការណ៍មូលដ្ឋានពីរគឺ៖ គោលការណ៍ *គ្មានទោសបើគ្មានច្បាប់ចែង* និងគោលការណ៍នៃភាពមិនមានប្រតិសកម្មចំពោះច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌថ្មី។

៣.៤.៣ <u>ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជា "បទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ" មិនអាចយកមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅ អ.វ.ត.ក បានទេ</u>

៤៦. សហមេធាវីការពារក្តីស្នើថា ការទប់ស្កាត់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមិនអាចយកជាមូលដ្ឋាន សម្រាប់ធ្វើការវិនិច្ឆ័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅ អ.វ.ត.ក បានទេ។

អ.វ.ត.ក មិនមែនជាតុលាការ "អន្តរជាតិ" ដែលត្រូវអនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិដោយផ្ទាល់ទេ។

៤៧. ខុសពីតុលាការពិសេស អ.វ.ត.ក ជាផ្នែកមួយរបស់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ក្នុងស្រុក ហើយហេតុនេះ ច្បាប់អន្តរជាតិរួមទាំងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិផង មិនអាចត្រូវបានយកមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅ អ.វ.ត.ក បានទេ។

៤៨. សហមេធាវីការពារក្តីសូមយោងទៅលើការវិភាគរបស់ខ្លួនពីភាពខុសគ្នារវាងតុលាការអន្តរជាតិ និង អ.វ.ត.ក ដូចដែលមានរៀបរាប់នៅផ្នែក ៣.៣.៣ ខាងលើ។

"ការចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនមែនជាផ្នែកនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងពេលដែលអង្គហេតុបានកើតឡើងឡើយ។

៤៩. បើតាមសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ការទប់ស្កាត់មួយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមាននៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ ក្នុងពេលដែលអង្គហេតុបានកើតឡើង ហើយថា ការទប់ស្កាត់បែបនេះ "ត្រូវបានម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទទួលព័ត៌មានបានយ៉ាងពេញលេញ"[42]។

៥០. សហមេធាវីការពារក្តីស្នើថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកខានមិនបានទទួលស្គាល់ពីភាពខុសគ្នាជាមូលដ្ឋានរវាងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ "ដែលទប់ស្កាត់" ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលចងកាតព្វកិច្ចដល់រដ្ឋ និងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ "ដែលចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ" ចំពោះអំពើទាំងនោះដែលបានប្រព្រឹត្តដោយបុគ្គល។ ភាពខុសគ្នាជាមូលដ្ឋាននេះដោយសារថា "សូម្បីតែពេលដែលតុលាការនេះទទួលស្គាល់ថា ការហាមឃាត់ជាក់លាក់ណាមួយមាននៅក្នុងទម្លាប់អន្តរជាតិក៏ដោយ ក៏គេត្រូវសម្រេចថា ការហាមឃាត់នេះអាចអនុវត្តចំពោះបុគ្គលបាន (មិនត្រឹមតែអនុវត្តចំពោះរដ្ឋទេ) [...] ហើយថា ការរំលោភបំពានចំពោះការហាមឃាត់នោះ នឹងតម្រូវឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវបទឧក្រិដ្ឋនោះជាលក្ខណៈបុគ្គល ទៅតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ"។[43] ដីកាដំណោះស្រាយខកខានមិនបានធ្វើបែបនេះទេ។ ការដែលគ្រាន់តែយោងទៅដល់សវនាការនានាក្នុងសម័យសង្គ្រាមលោកលើកទី២ មិនបានបង្កើតជាបទដ្ឋានទំនៀមទម្លាប់ ដែលចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលបានកើតឡើងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩នោះឡើយ។ ប្រការនេះកើតឡើងដោយសារ មិនមានវិធានពាក់ព័ន្ធនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលតម្រូវឱ្យរដ្ឋមួយត្រូវផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩ នៅកម្ពុជាឡើយ។[44]

---

[42] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣០៦។

[43] Guénaël Mettraux, *International Crimes and the Ad Hoc Tribunals* (ឆ្នាំ២00៥) ទំព័រ១៣។

[44] គណៈកម្មការច្បាប់អន្តរជាតិបានទប់ស្កាត់នៅទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៥0 ហើយក្រោយមកមានការលំបាកចន្លោះឆ្នាំ១៩៨២-១៩៨៦ ក្នុងការស្វែងរកទស្សនៈគោលនយោបាយមួយស្តីពីការចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការលាតសន្ធឹងទៅដល់ការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សអាច ឬគួរតែបង្កើតជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌជាអន្តរជាតិ។ សូមមើល Cherif Bassiouni, *Crimes Against Humanity in International Criminal Law* (ឆ្នាំ១៩៩៩) ទំព័រ១៨៥។

៥១. អាស្រ័យហេតុនេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកខានមិនបានបង្ហាញថា វិសាលភាពនៃវិធានរបស់ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងពេលដែលអង្គហេតុបានកើតឡើងនោះបានលាតសន្ធឹងទៅដល់ការចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះការប្រព្រឹត្តរបស់បុគ្គល នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាឡើយ។[45] ក្នុងការសម្រេចថា "ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវបានចាត់ជាបទល្មើសនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិដែលអនុវត្តនៅកម្ពុជា ក្នុងពេលដែលអង្គហេតុបានកើតឡើង" [46] សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានយោងទៅដល់ធម្មនុញ្ញនៅ Nuremberg ឆ្នាំ១៩៤៥ និងអនុសញ្ញាស្តីពីការមិនអនុវត្តអាជ្ញាយុកាលចំពោះឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ(CNASL)[47]។ សហមេធាវីការពារក្តីស្នើថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតភាន់ច្រឡំក្នុងការបង្ហាញពីភាពដែលអាចជឿជាក់បាននៃឯកសារទាំងនេះ។

៥២. ធម្មនុញ្ញនៅ Nuremberg មិនបានបង្កើតជាវិធានមួយចំពោះច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិទេ ហើយវាក៏មិនបានរៀបចំវិធាននោះទៅជាក្រមនោះដែរ ដោយណែនាំឱ្យរដ្ឋជាអ្នកចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ និងវិនិច្ឆ័យទោសបុគ្គលទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ជាងនេះទៀត ធម្មនុញ្ញនេះជាលិខិតបទដ្ឋានដែលត្រឹមតែផ្តល់នូវការណែនាំក្នុងការសម្រេចថាអ្វីជាឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាមក្នុងសម័យសង្គ្រាមលោកលើកទី២ តែប៉ុណ្ណោះ។ ជាងនេះទៅទៀត ធម្មនុញ្ញនេះអនុវត្តតែចំពោះបទឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងបរិបទនៃសង្គ្រាមលោកលើកទី២ តែប៉ុណ្ណោះ។ ជាលទ្ធផល អត្ថបទនេះមិនត្រូវបានយកមកអនុវត្តចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលរងការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាចន្លោះ

---

[45] សូមមើល Guénaël Mettraux, *International Crimes and the Ad Hoc Tribunals* (ឆ្នាំ២00៥) ទំព័រ១៤ ជាអ្នកដែលអះអាងនៅក្នុងបរិបទនៃតុលាការពិសេសដែលថា "ចៅក្រម [...] ជាអ្នកវាយតម្លៃក្នុងការពង្រីកវិសាលភាពរបស់វិធានមួយ ដែលគេនិយាយថាមាននៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងទិដ្ឋភាពនៃការអនុវត្តរបស់រដ្ឋដែលមាន និង ទស្សនៈច្បាប់ដែលមាន"។

[46] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣១៣។

[47] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣១៣ ជើងទំព័រ ៥១៨២ អនុសញ្ញាស្តីពីការមិនអនុវត្តអាជ្ញាយុកាលចំពោះឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាមនិងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អនុម័តដោយសេចក្តីមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ 2391 (XXIII) នៅថ្ងៃទី២៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៦៨ ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី១១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៧0, បុព្វកថា និងមាត្រា១។

ឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩ ឡើយ។ ជាងនេះទៀត នៅក្នុងធម្មនុញ្ញ Nuremberg ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវបានចាត់ទុកថាជាឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាម ហើយមិនមែនជាបទឧក្រិដ្ឋនោះទេ។[48]

៥៣. មកដល់ឆ្នាំ១៩៧៥ មានរដ្ឋត្រឹមតែ ១៧ ប៉ុណ្ណោះដែលចូលជាសមាជិក ឬបានផ្តល់សច្ចាប័នចំពោះ CNASL ហើយប្រទេសកម្ពុជាមិនទាន់ស្ថិតក្នុងចំណោមនោះទេ ហើយបច្ចុប្បន្នទៀតសោតក៏មិនមែនជាភាគីមួយរបស់អនុសញ្ញានេះដែរ[49]។ ហេតុនេះ CNASL មិនអាចយកមកអនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាបានឡើយ ក្នុងពេលដែលអង្គហេតុបានកើតឡើង ហើយវាក៏មិនបានបង្កើតជាបទដ្ឋានទំនៀមទម្លាប់មួយនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលនឹងចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌទេ ហើយវាមិនបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើការវិនិច្ឆ័យទោសដល់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅពេលនោះដែរ។

ទឡ្ហីករណ៍ជាជម្រើស៖ បទដ្ឋានច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមិនអាចយកមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅ អ.វ.ត.ក បានឡើយ

៥៤. រដ្ឋមួយមិនអាចវិនិច្ឆ័យទោសដល់បុគ្គលណាម្នាក់ ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទថាបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មមួយក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិបានទេ លុះត្រាតែរដ្ឋនោះបានអនុម័តជាច្បាប់ដោយចែងជាបញ្ញត្តិថា ការរំលោភទាំងនោះជាបទល្មើសនៅក្រោមច្បាប់ក្នុងស្រុកជាមុនសិន[50] ដែលច្បាប់ក្នុងស្រុក

[48] Cherif Bassiouni *Crimes Against Humanity in International Criminal Law* (ឆ្នាំ១៩៩៩) ទំព័រ៤១, ៧៧។

[49] ១៧ រដ្ឋបានចូលជាសមាជិក ឬផ្តល់សច្ចាប័នដល់អនុសញ្ញាស្តីពីការមិនអនុវត្តអាជ្ញាយុកាលចំពោះឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាមនិងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មុនឆ្នាំ១៩៧៥ រួមមានប្រទេស អាល់បានី បេឡារុស ប៊ុលហ្គារី កាមេរូន គុយបា ហ្គីណេ ហុងគ្រី ឥណ្ឌា កេនយ៉ា ហ្វីលីពីន ប៉ូឡូញ រូម៉ានី សហព័ន្ធរុស្ស៊ី ទុយនីស៊ី និងអ៊ុយក្រែន។ ប្រទេសរ្វ៉ាន់ដា បានផ្តល់សច្ចាប័នដល់អនុសញ្ញានេះនៅឆ្នាំ១៩៧៥ និងប្រទេសហ្គាំប៊ី នៅឆ្នាំ១៩៧៨។

[50] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (ឆ្នាំ២00៣) ទំព័រ៣0៣ ដែលបានអះអាងថា "តុលាការជាតិមិនចាត់វិធានការតាមកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីចំពោះបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ ដែលផ្អែកតែទៅលើមូលដ្ឋាននៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ គឺថា ប្រសិនបើបទឧក្រិដ្ឋមួយដែលត្រឹមតែមានចែងក្នុងផ្នែកមួយនៃច្បាប់នោះទេ"។

នោះក៏ត្រូវចែងពីការផ្តន្ទាទោសចំពោះការរំលោភបំពានទាំងនោះផងដែរ[51]។ គោលការណ៍នេះផ្អែកលើគោលការណ៍ពីរដែលមានទំនាក់ទំនងនឹងគ្នាគឺ គោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង* និងគោលការណ៍ភាពប្រាកដនិយមនៃច្បាប់។ ដោយសារ អ.វ.ត.ក ជាផ្នែកមួយរបស់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ក្នុងស្រុក អ.វ.ត.ក ត្រូវអនុវត្តតាមគោលការណ៍ទាំងពីរនេះ។

៥៥. នៅក្នុងទិដ្ឋភាពនេះ តុលាការប្រទេសបារាំងដែលជាមូលដ្ឋានគ្រឹះសម្រាប់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌប្រទេសកម្ពុជា បានច្រានចោលមិនអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅតុលាការប្រទេសបារាំងចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដោយសារបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ក្នុងស្រុកមិនបានចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះទង្វើដែលពាក់ព័ន្ធនៅពេលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្ត (ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩)[52] ។ ដោយសារក្រមព្រហ្មទណ្ឌបារាំងទើបតែចែងបញ្ចូល ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ទៅក្នុងច្បាប់ក្នុងស្រុកនៅថ្ងៃទី១ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៤ នោះ រាល់ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តមុនកាលបរិច្ឆេទនេះមិនត្រូវបានយកមកវិនិច្ឆ័យទោសថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិឡើយ។[53]

---

[51] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (ឆ្នាំ២០០០) ទំព័រ៣០៣ ដែលអះអាងថា ផ្ទុយទៅវិញ រដ្ឋ "មានបំណងដាក់លក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានលក្ខន្តិកៈជាតិមួយដែលកំណត់និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងផ្តល់នូវយុត្តាធិការដល់តុលាការថ្នាក់ជាតិទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ ឬប្រសិនរដ្ឋមួយផ្តល់សច្ចាប័នលើបញ្ហានេះនៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាមួយ គឺតម្រូវឱ្យរដ្ឋនោះត្រូវអនុម័តជាច្បាប់សម្រាប់អនុវត្តដែលផ្តល់អំណាចពេញលេញដល់តុលាការរបស់ខ្លួន ទាក់ទិននឹងបទប្បញ្ញត្តិក្នុងសន្ធិសញ្ញាដែលពាក់ព័ន្ធ"។

[52] សាលាវិនិច្ឆ័យរបស់ប្រទេសបារាំង (French Cour de Cassation) ផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ថ្ងៃទី១៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៣ ព្រឹត្តិបត្រផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៣ លេខ១២២ ទំព័រ ៤៦៥។

[53] សូមមើល តុលាការកំពូលរបស់ប្រទេសហូឡង់ *រឿងក្តី Hoge Raad der Nederlanden* ក្រុងឡាអេ សាលដីកាចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០១ សំណុំរឿងលេខ AB1471 កថាខណ្ឌ៤.១-៤.៦ ដែលតុលាការកំពូលហូឡង់ បានសម្រេចថា ការវិនិច្ឆ័យទោសទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិតែមួយ នឹងរំលោភដល់គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសហូឡង់។ សូមមើលផងដែរ *រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Bagaragaza* សេចក្តីសម្រេចទៅលើបណ្តឹងរបស់រដ្ឋអាជ្ញាក្នុងការយោងទៅលើព្រះរាជាណាចក្រន័រវេយ៍ – វិធាន១១ស្ទួន នៃវិធានស្តីពីវិធីនិងភស្តុតាង សំណុំរឿងលេខ ICTR-2005-86-R11bis ថ្ងៃទី១៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៦ កថាខណ្ឌ១៣៖ សូមមើលផងដែរ *រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Stankovic* សេចក្តីទៅលើការយោងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់មេធាវីការពារក្តី អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ

៥៦. រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា និងច្បាប់ជាធរមានដទៃទៀតមុននិងក្នុងអំឡុងពេលដែលពាក់ព័ន្ធ មិនបានចែងពីនីតិវិធីនៃការយកច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមកអនុវត្តក្នុងច្បាប់ជាតិទេ។ដូច្នេះគោលការណ៍ស្តីពីនីត្យានុកូលភាពបានហាមឃាត់ការយកច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់ក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជា។

៥៧. មាត្រា ១ និងមាត្រា ២ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក បានបញ្ចូលពាក្យថា "ទម្លាប់" នៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិរបស់ខ្លួន ប៉ុន្តែច្បាប់នេះទើបតែត្រូវបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ២00១។ ការអនុញ្ញាតឱ្យច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក បញ្ចូលច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ទម្លាប់អន្តរជាតិដែលមានអានុភាពប្រតិសកម្ម ហើយដែលអាចកើតឡើងក្នុងអំឡុង ឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ បែបនេះ នឹងបំពានលើគោលការណ៍: *គ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង*។

ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនអាចព្យាករណ៍និងទទួលបានព័ត៌មានពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិបានទេក្នុងអំពេលដែលពាក់ព័ន្ធ។

(១) និយមន័យនៃ "បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ" មិនទាន់មានភាពប្រាកដប្រជានៅឡើយទេក្នុងទម្លាប់អន្តរជាតិ។

៥៨. ប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល(Civil Law) បានចាត់ទុកទ្រឹស្តីនីត្យានុកូលភាពតឹងរ៉ឹងថាជាគោលការណ៍គ្រឹះ[54]។ សញ្ញាណជាមូលដ្ឋានមួយនៃទ្រឹស្តីនីត្យានុកូលភាពតឹងរ៉ឹងបានកំណត់ថា "ការអនុម័តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌត្រូវតែគោរពតាមគោលការណ៍នៃភាពជាក់លាក់" [55]។ គោលការណ៍នៃភាពជាក់លាក់បានកំណត់ថា "វិធានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌត្រូវតែមានភាពជាក់លាក់ និងពិស្តារគ្រប់គ្រាន់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ដើម្បីចង្អុលបង្ហាញឱ្យបានច្បាស់នូវអំពើដែលច្បាប់បានហាមឃាត់ពោលគឺត្រូវច្បាស់ទាំងធាតុផ្សំសត្យានុមតិ

របស់រឿងក្តីក្រោមវិធាន១១ ស្ទួន សំណុំរឿងលេខ IT-96-23/2-PT ថ្ងៃទី១៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២00៥ កថាខណ្ឌ៣២ ដែលតុលាការ Referral Bench បានច្រានចោលមិនយោងទៅរកតុលាការរបស់ បូស្នី និង ហឺហ្សេហ្គោវីន ដោយសារមិនមាន "ក្របខណ្ឌច្បាប់ពេញលេញដែលចែងជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌបានចំពោះការប្រព្រឹត្តិដែលគេចោទប្រកាន់ទៅលើជនជាប់ចោទ ថាអាចវិនិច្ឆ័យទោសនិងសម្រេចបាន និងក្របខណ្ឌច្បាប់ដែលចែងពីការផ្តន្ទាទោស"។

[54] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (ឆ្នាំ២00៣), ទំព័រ ១៤១។

[55] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (ឆ្នាំ២00៣), ទំព័រ ១៤១-១៤២។

និង ធាតុផ្សំអត្តនោមតិ”[56]។ ដូច្នេះ ទើបបុគ្គលទាំងឡាយអាចព្យាករណ៍ពីផលវិបាកនៃអំពើរបស់គេ ហើយអាចសម្រេចថាតើត្រូវគោរពតាម ឬត្រូវបំពានបទដ្ឋានច្បាប់ស្តីពីអំពើប្រព្រឹត្តបាន”[57]។

៥៩. “បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” មិនដែលបានក្លាយទៅជាកម្មវត្ថុនៃអនុសញ្ញាពិសេស[58]ណាមួយឡើយ ហើយការប៉ុនប៉ងទាំងឡាយដើម្បីកំណត់និយមន័យ បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បានទទួលបរាជ័យជាច្រើនលើក។ ចាប់តាំងពីការរៀបចំសេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើស ឆ្នាំ១៩៥៤ ដែលសេចក្តីព្រាងនោះមិនដែលត្រូវបានអនុម័ត រហូតដល់ពេលដែលមហាសន្និបាតឆ្នាំ ១៩៨១ បានសម្រេចឱ្យគណៈកម្មាធិការច្បាប់អន្តរជាតិបន្តធ្វើការលើសេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើស គ្មានអ្វីបានកើតឡើងឡើយ។ គេបានបញ្ជាក់ថា មុនពេលមានយុត្តិសាស្ត្រត្រូវបានសម្រេចឡើងដោយតុលាការពិសេស ស្តីពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះស្ថិតនៅជា “ទស្សនទានអរូបី”[59]។ នេះមានន័យថា គ្មាននិយមន័យជាក់លាក់រឹងមាំនៃ “បទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” ត្រូវបានអនុម័តក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិទេ រហូតមកទល់ពេលនោះ។ ដូច្នេះ ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនអាចទទួលបានព័ត៌មានអំពីនិយមន័យមនៃ បទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិបានទេ ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩។ ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍គ្មានលទ្ធភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការព្យាករណ៍និងទទួលព័ត៌មានពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិបានទេ ក្នុងអំឡុងពេលនៃយុត្តាធិការពេលវេលារបស់តុលាការ។

(២) និយមន័យនៃ “បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” របស់ កសចស បានបោះជំហានឆ្ងាយពីនិយមន័យ “បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” ដែលអាចត្រូវបានកំណត់ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩។

---

[56] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (ឆ្នាំ២០០៣), ទំព័រ ១៩៥។

[57] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (ឆ្នាំ២០០៣), ទំព័រ ១៩៥។

[58] Cherif Bassiouni *Crimes Against Humanity in International Criminal Law* ទំព័រ៤១, ១៧៧ (Kluwer ឆ្នាំ១៩៩៩)។

[59] សូមមើល Guénaël Mettraux, *International Crimes and the Ad Hoc Tribunals* (ឆ្នាំ២០០៥), ទំព័រ១៤៧។

00615896

៦០. នៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតគ្រាន់តែបានយោងទៅរក និយមន័យនៃ "បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ" ដែលត្រូវបានកំណត់ដោយលក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨[60] តែប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែ គេបានទទួលស្គាល់ថា "មាត្រា ៧ [នៃលក្ខន្តិកៈ ICC] បានឃ្លាតឆ្ងាយពីច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិតាមរយៈការកំណត់សញ្ញាណនៃ បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ យ៉ាងចម្លែកក្នុងអង្គច្បាប់មួយនេះ" [61] និងមានការទទួលស្គាល់ថានិយមន័យនោះបានពង្រីកធាតុផ្សំមួយចំនួន និងទម្រង់នៃអំពើប្រព្រឹត្តយ៉ាងទូលាយ" [62]។ និយមន័យដែលកំណត់ក្នុងលក្ខន្តិកៈ ICC មិនអាចព្យាករណ៍បាន និងផ្តល់ព័ត៌មានដល់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទេក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ហេតុដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវតែបដិសេធចោលនិយមន័យនេះ។

៦១. ឧទាហរណ៍ ទោះបីជាអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ត្រូវបានកំណត់ជាធាតុផ្សំនៃនិយមន័យដូចបានចែងក្នុងមាត្រា ៦(គ) នៃធម្មនុញ្ញតុលាការយោធារអន្តរជាតិក្តី [63] ក៏សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានប្រកាន់យកលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងនិយមន័យនៃ "បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ" ដែលបានកំណត់ក្នុងដីកាដំណោះស្រាយឡើយ។ ដូចគ្នានេះដែរ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានដាក់បញ្ចូល "បទល្មើសរំលោភសេពសន្ថវៈ" ថាជាអំពើមួយក្នុងចំណោមបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ប៉ុន្តែ បទល្មើសរំលោភសេពសន្ថវៈ មិនត្រូវបានចាត់ទុកជាបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងលក្ខន្តិកៈតុលាការយោធារ គោលការណ៍ណ័ររឹមប៊ើក សេចក្តីព្រាងក្រមលើបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងសន្តិភាព និងសន្តិសុខមនុស្សជាតិឆ្នាំ១៩៥៤ ឬក្នុង CNASL[64] ឡើយ។ បន្ថែមលើនេះទៀត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបាន

---

[60] លក្ខន្តិកៈតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ដែលត្រូវបានអនុម័តឲ្យប្រើនៅថ្ងៃទី១៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៨ ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០២។

[61] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (ឆ្នាំ២០០៣), ទំព័រ៩៣។

[62] Cherif Bassiouni, *Crimes Against Humanity in International Criminal Law* (ឆ្នាំ១៩៩៩), ទំព័រ១៧៧-១៧៨។

[63] Cherif Bassiouni, *Crimes Against Humanity in International Criminal Law* (ឆ្នាំ១៩៩៩), ទំព័រ៧៧។

[64] 'ការរំលោភលើផ្លូវភេទ' ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិជាលើកដំបូងនៅក្នុងរឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Akayesu*, សាលក្រម, សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-4-T, ថ្ងៃទី២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ ៦៨៧-៦៨៤។

បញ្ជាក់ថា ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ និយមន័យនៃ "បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ" បានរាប់បញ្ចូលទាំង "អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត រួមទាំងការរៀបការដោយបង្ខំ អំពើហិង្សាផ្លូវភេទ ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ" ផងដែរ។ មេធាវីការពារក្តីសូមបញ្ជាក់ថា ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ "អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត" មិនបង្កើតបានជាបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិឡើយ។ ប្រភេទខុសគ្នានៃ "អំពើអមនុស្សធម៌" មិនមែនជាប្រភេទ "បទប្បញ្ញត្តិគ្របដណ្តប់ទាំងអស់"[65] ឡើយ។ មានមតិអះអាងថា ក្របខណ្ឌនៃការបកស្រាយលើ "អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត" គប្បីប្រើឲ្យស្របទៅតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ដូចមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិនានា [66] ។ អនុលោមតាមក្របខណ្ឌនេះ មេធាវីការពារក្តីសូមបញ្ជាក់ថា ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ គ្មានអនុសញ្ញាអន្តរជាតិណាបានចាត់ទុកការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ[67] អំពើហិង្សាផ្លូវភេទ[68] និងការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ[69] ថាជាអំពើខុស

---

[65] *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Kayishema និង Ruzindana*, សាលក្រម, សំណុំរឿងលេខ ICTR-95-1-T, ថ្ងៃទី២១ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩, កថាខណ្ឌ៥៨៣ និង ៥៨៦។ សូមមើលផងដែរ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Kordic និង Cerkez*, សាលដីកា, សំណុំរឿងលេខ IT-95-14/2-A, ថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៤, កថាខណ្ឌ១១៧។

[66] *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Kupreskic និងអ្នកផ្សេងទៀត.*, សាលក្រម, សំណុំរឿងលេខ IT-96-16-T, ថ្ងៃទី១៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០០០, កថាខណ្ឌ៥៦៦។

[67] អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសស៊ីរ៉ាឡេអូន បានកត់សម្គាល់ថា នៅក្នុងបរិបទរបស់ប្រទេសស៊ីរ៉ាឡេអូន ការរៀបការដោយបង្ខំមានន័យដល់ *"អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗ"* ដូចជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិក្នុងឆ្នាំ២០០៨។ សូមមើល *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Brima និងអ្នកផ្សេងទៀត*, សាលក្រម, សំណុំរឿងលេខ SCSL-2004-16-A, ថ្ងៃទី២២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨, កថាខណ្ឌ១៩៦, ២០០-២០២។

[68] អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងរឿងក្តី *Akayesu* បានទទួលយកជាលើកដំបូងក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រនូវការចោទប្រកាន់នៃ "អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗ" នៅក្នុងបរិបទអំពើហិង្សារលើផ្លូវភេទ។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Akayesu*, សាលក្រម, សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-4-T, ចុះថ្ងៃទី២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៨, កថាខណ្ឌ៦៩៧។

[69] ទើបតែឆ្នាំ១៩៩២ទេ ដែលមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិបានអនុម័ត "សេចក្តីប្រកាសស្តីពីការការពារជនទាំងឡាយពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ "សេចក្តីប្រកាសស្តីពីការការពារបុគ្គលគ្រប់រូបពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ" ដែលគ្មានអានុភាពភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចមកលើរដ្ឋទាំងឡាយទេ។

ច្បាប់ឡើយ។ ពិសេសជាងនេះទៅទៀត កម្ពុជាគ្មានច្បាប់ជាតិដែលកំណត់ពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌចំពោះ "អំពើអមនុស្សធម៌" ក្នុងប្រភេទទាំងនេះឡើយ។

៦២. ដូច្នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានកំហុសក្នុងការពង្រីកវិសាលភាពនៃអំពើដែលអាចបង្កើតបានជាបទល្មើសប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិក្នុងក្របខណ្ឌពេលវេលាដែលពាក់ព័ន្ធ។ ការធ្វើបែបនេះមិនត្រឹមតែបំពានលើគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងមានន័យថាមិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌជាក់លាក់នៃភាពអាចព្យាករណ៍បាន និងទទួលព័ត៌មានទៀតផង។

៦៣. ដូច្នេះ មេធាវីការពារក្ដីសន្និដ្ឋានថា ដើមបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ មិនត្រូវរងការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចបានបញ្ជាក់ក្នុងដីកាដំណោះស្រាយនេះឡើយ។

៣.៥ ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ

៦៤. ដីកាដំណោះស្រាយបានកំរិតការអនុវត្តបទរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរត្រឹម "មន្ទីរសន្តិសុខស-២១ មន្ទីរសន្តិសុខអូរកន្សែង និងក្នុងអំឡុងពេលកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា [70] វាយចូលទៅក្នុងទឹកដីវៀតណាម ដូច្នេះការអនុវត្តបទល្មើសនេះក្នុងដីកាដំណោះស្រាយគឺមានកំរិត។ ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរគឺជាការបំពានជាក់លាក់លើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ដែលតម្រូវមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាអន្តរជាតិ និងទំនាក់ទំនងរវាងជម្លោះនេះនឹងការបំពានធ្ងន់ធ្ងរ [71] ។ ដោយសារតែបញ្ហានេះមិនស្ថិតក្នុងនីតិវិធីប្រឆាំងនឹងសេចក្ដីសន្និដ្ឋានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតថាមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធក្នុងអំឡុងពេលទាំងស្រុងនៃយុត្តាធិការពេលវេលារបស់តុលាការនេះ ដោយសារបញ្ហានេះទាក់ទងនឹងសារធាតុនៃភ័ស្តុតាង មេធាវីការពារក្ដីរក្សាសិទ្ធិក្នុងការជំទាស់នឹងការសន្និដ្ឋាននោះក្នុងពេលជំនុំជម្រះលើអង្គសេចក្ដី។ លោក Dieter Fleck បានបញ្ជាក់ក្នុងអត្ថបទរបស់គាត់ស្ដីពីការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរថា "ជម្លោះនៅកម្ពុជាបាន

[70] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៤៧៩។

[71] Guénaël Mettraux, *International Crimes and the* Ad Hoc *Tribunals* (ឆ្នាំ២០០៥), ទំព័រ៥៤។

ក្លាយទៅជាជម្លោះអន្តរជាតិតែនៅដំណាក់កាលចុងក្រោយប៉ុណ្ណោះ ដែលដំណាក់កាលនេះកំរិតនៃភាពពាក់ព័ន្ធនៃ ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងររបស់របបនេះ[72]។ ដូច្នេះ មេធាវីការពារក្តីសូមបញ្ជាក់ថា សេចក្តីសួដ្ឋានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលអះអាងថាមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនោះ [73] គឺមិនមាន មូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់ ហើយជាសេចក្តីសន្និដ្ឋានឆាប់រហ័សពេក។

៦៥. លក្ខខណ្ឌតម្រូវបន្ថែមនៃការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ គឺមានន័យថាការប្រព្រឹត្តប្រឆាំងនឹងក្រុមជនដែលគេហៅថា "ប្រជាជនដែលត្រូវបានការពារ"។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានសម្រេចថាសមាជិកនៃកងកម្លាំងវៀតណាម ដែលបានធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្តាប់ដៃនៃកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា ថាជាឈ្លើយសឹកដែលត្រូវបានការពារ ដោយមាត្រា ៤ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទី III ហើយជនស៊ីវិលវៀតណាម ដែលបានធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្តាប់ដៃនៃកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា គឺជាជនស៊ីវិលដែលត្រូវបានការពារដោយមាត្រា ៤ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទី IV[74] ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិនមានបំណងអនុវត្ត "លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃបុព្វហេតុ"ទេ[75]។

៦៦. មេធាវីការពារក្តីសូមបញ្ជាក់ថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានកំហុសក្នុងការកំណត់ថា បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរមានវិសាលភាពអនុវត្តចំពោះ អ.វ.ត.ក និងពឹងផ្អែកលើទឡ្ហីករណ៍ដែលបានចែងខាងលើក្នុងផ្នែក ៤.៣ ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍។

---

[72] Dieter Fleck, 'Shortcomings of the Grave Breaches Regime', នៅក្នុង: *Journal of International Criminal Justice* 7 (ឆ្នាំ២00៩), ទំព័រ៨៣៦។

[73] ដីកាដំណោះស្រាយ, ជំពូក VI, កថាខណ្ឌ១៥0 និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។

[74] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៤៨១។

[75] សូមមើលចំពោះការពន្យល់នៃលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ ដែលថាដីកាដំណោះស្រាយមិនបានកំណត់និយមន័យ, អត្ថបទរបស់ Dieter Fleck មានចំណងជើងថា 'Shortcomings of the Grave Breaches Regime', នៅក្នុង: *Journal of International Criminal Justice* 7 (ឆ្នាំ២00៩), ទំព័រ៨៤៣។

៣.៥.១ ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរមិនបានបង្កើតជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់កម្ពុជាទេ

៦៧. មេធាវីការពារក្ដីសូមបញ្ជាក់ថា ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ មិនត្រូវបានចាត់ទុកជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាទេក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់ថាជាក្រមព្រហ្មទណ្ឌដែលស្ថិតនៅជាធរមានក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ក្នុងអំឡុងពេលពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ [76] មិនមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយដែលចាត់ទុកការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរជា បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងកម្ពុជាឡើយ។

៦៨. ការចោទប្រកាន់ដើមបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ពីការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ គឺជាការបំពានលើគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ដែលជាគោលការណ៍ដែលតម្រូវថា នឹងអាចផ្ដន្ទាទោសអំពើណាមួយបាន លុះត្រាតែអំពើនោះជាបទល្មើសដែលកំណត់ក្នុងច្បាប់ក្នុងពេលដែលអំពើនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្ត[77]។

៦៩. វាស្រដៀងគ្នាទៅនឹងបទបញ្ញត្តិនៃអនុសញ្ញាស្ដីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍, មាត្រា ១៤៦ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទី៤ដែលតម្រូវឱ្យរដ្ឋជាភាគី "បង្កើតច្បាប់ណាមួយដែលចាំបាច់ដើម្បីបញ្ញត្តិឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការផ្ដន្ទាទោសជនណាប្រព្រឹត្ត ឬ បានបញ្ជាឱ្យប្រព្រឹត្តនូវការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរនៃអនុសញ្ញាបច្ចុប្បន្ននេះ"។ ប្រទេសកម្ពុជាខកខានមិនបានធ្វើដូច្នោះទេ ដែលជាលទ្ធផលនៅកម្ពុជាមានការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវនេះ។ ការខកខានបែបនេះបានរាំងកម្ពុជាមិនឱ្យអនុវត្តនូវយុត្តាធិការសាកលចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នេះ។

---

[76] អ.ប.ជ, សាលដីកាលើបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ "ឌុច", ចុះថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧, កថាខណ្ឌ១៩។ សូមមើល ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៣០០។

[77] Antonio Cassese, *International Criminal Law* (ឆ្នាំ២០០៣), ទំព័រ១៤២។

៣.៥.២ ច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក មិនអាចបង្កើតច្បាប់ថ្មីបានទេ ហើយអនុវត្តច្បាប់ថ្មីដោយប្រតិសកម្មបានទេ

៧០. មេធាវីការពារក្តីសូមយោងទៅរកសេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលចែងក្នុងផ្នែក ៣.៣.២ ខាងលើ ដែលអនុវត្តដូចគ្នា ចំពោះយុត្តាធិការទៅលើការបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ។ កិច្ចព្រមព្រៀងនិងច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក មិនអាចបង្កើតច្បាប់សារធាតុថ្មីដែលអាចយកមកអនុវត្តនៅក្នុងប្រព័ន្ធជាតិបានទេ។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ មិនបានបញ្ចូលយុត្តាធិការសំរាប់ការបំពានធ្ងន់ធ្ងរនៅថ្នាក់ជាតិឡើយ។ មាត្រា ៦ នៃច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក គ្រាន់តែបានចែងថា អ.វ.ត.ក មានយុត្តាធិការលើបទឧក្រិដ្ឋ ប៉ុន្តែមិនបានបង្កើតយុត្តាធិការជាក់ស្តែងសម្រាប់ បទឧក្រិដ្ឋនោះឡើយ។ ដោយសារគ្មានមូលដ្ឋានណាផ្សេងក្នុងច្បាប់កម្ពុជាដែលពិតជាបានបង្កើតយុត្តាធិការនេះ ដូច្នេះ អ.វ.ត.ក គ្មានយុត្តាធិការដើម្បីចោទប្រកាន់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ពីបទរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឡើយ។

៣.៥.៣ គ្មានការអនុវត្តការដោយផ្ទាល់នូវការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរជាបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិឡើយ

៧១. មេធាវីការពារក្តីសូមយោងទៅរកសេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលចែងក្នុងផ្នែក ៣.៣.៣ ខាងលើ ដែលអនុវត្តដូចគ្នាចំពោះយុត្តាធិការទៅលើការបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ។ដោយសារតែ អ.វ.ត.ក គឺជាផ្នែកនៃតុលាការជាតិដែលមានស្រាប់ ដូច្នេះ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវគ្មានអានុភាពអនុវត្តផ្ទាល់នៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការជាតិឡើយ។ ក្នុងករណីណាក្តី ជាចាំបាច់ត្រូវតែមានការអនុម័តបញ្ចូលបទល្មើសរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរទៅក្នុងច្បាប់ជាតិក្នុងក្របខណ្ឌពេលវេលា ដោយមិនគិតថាកម្ពុជាប្រកាន់ប្រព័ន្ធឯកនិយម ឬទ្វិកនិយមឡើយ (សូមអានកថាខណ្ឌ ៣១-៣២ ខាងលើ)។ កម្ពុជាមិនបានធ្វើបែបនេះទេ ដូច្នេះ អ.វ.ត.ក គ្មានយុត្តាធិការលើបទឧក្រិដ្ឋប្រភេទនេះឡើយ។ ច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក មិនបានបង្កើតច្បាប់អនុវត្តដែលចាំបាច់សំរាប់ ក្នុងការបង្កើតយុត្តាធិការនេះឡើយ។

៧២. ដីកាដំណោះស្រាយមិនបានភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងរវាងបទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់ដែលអាចស្ថិតនៅក្នុងបទរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ និងចោទប្រកាន់ថាដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មានទំនាក់ទំនងទៅនឹងបទល្មើសនោះបានទេ។ ទោះបីយ៉ាងណាក្តី ពេលនេះមិនមែនជាពេលវេលាសមស្របក្នុងការលើកឡើងពីអង្គសេចក្តី

នៃការចោទប្រកាន់ពីការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរនោះទេ ដូច្នេះ មេធាវីការពារក្តីសូមរក្សាសិទ្ធិលើកបញ្ហានេះក្នុងពេលសវនាការ។ ឥឡូវនេះមេធាវីការពារក្តីសូមអះអាងថា តាមមូលហេតុដូចបានបញ្ជាក់ខាងលើ អ.វ.ត.ក គ្មានយុត្តាធិការចោទប្រកាន់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះបានឡើយ។

៣.៦ បទឧក្រិដ្ឋជាតិ

៧៣. មេធាវីការពារក្តីបានបញ្ជាក់ខាងលើថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះគប្បីប្រកាសផ្នែកនៃដីកាដំណោះស្រាយដែលទាក់ទងទៅនឹងការចោទប្រកាន់អំពីបទល្មើសជាតិដែលចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ទុកជាអសារឥតការ។ម្យ៉ាងវិញទៀត មេធាវីការពារក្តីសូមអះអាងថា អ.វ.ត.ក គ្មានយុត្តាធិការចោទប្រកាន់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ពីបទល្មើសទាំងនេះឡើយ។

៧៤. ក្នុងរឿងក្តីឌុច ចៅក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានសម្រេចតាមសម្លេងភាគច្រើនលើករណីនេះទេ ហើយក៏មិនអាចចោទប្រកាន់ឌុចពីបទល្មើសជាតិទាំងនេះដែរ[78]។ សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចនេះទេ ដោយសារពួកគេបានយល់ស្របតាមការរកឃើញផ្លូវច្បាប់បែបនេះ។ សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាតាមវិធាន ៦៦[79] មិនបានយោងទៅរកសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០១ នេះទេ ហើយសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចនេះទេ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានកំហុសក្នុងការសន្និដ្ឋានរបស់ពួកគេអំពីយុត្តាធិការនៃប្រភេទបទល្មើសទាំងនេះ ដោយមិនបានយោងទៅរកសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តីឌុច។

---

[78] អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្តិកម្មទាក់ទងនឹងចិរវេលានៃអាជ្ញាយុកាលចំពោះបទល្មើសជាតិ ដែលលើកឡើងដោយមេធាវីការពារក្តី, សំណុំរឿងលេខ ០០១ ថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ E187។

[79] សេចក្តីសន្និដ្ឋានស្ថាពរ របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអនុលោមតាមវិធាន៦៦, ថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០, ឯកសារ D390។

៧៥. ក្នុងរឿងក្តីខុច អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ស្ថិតនៅជាធរមាន ក្នុងអំឡុងពេលនៃយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក [80] ។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ បានចែងពី អាជ្ញាយុកាល ហើយអាជ្ញាយុកាលនេះបានហាមឃាត់មិនឱ្យមានការចោទប្រកាន់បទឧក្រិដ្ឋដែលចែង ក្នុងច្បាប់នេះ ក្រោយរយៈពេលដប់ឆ្នាំគិតចាប់ពីពេលនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស[81]។

៧៦. មាត្រា ៣ថ្មី នៃច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក ចែងថា "អាជ្ញាយុកាលនៃបណ្តឹងអាជ្ញានៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ដែលទាក់ទងដល់បទល្មើសខាងលើ ត្រូវបានពន្យារពេលបន្ថែម ៣០ឆ្នាំទៀត ទៅលើ អាជ្ញាយុកាលនៃបណ្តឹងអាជ្ញាសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយខាងលើដែលស្ថិតក្នុងសមត្ថកិច្ចនៃអង្គជំនុំ ជម្រះវិសាមញ្ញ"។

៧៧. មេធាវីការពារក្តីសូមបញ្ជាក់ថាការចោទទ្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិ ត្រូវបានហាមឃាត់ដោយច្បាប់ អាជ្ញាយុកាល ហើយការពន្យារអាជ្ញាយុកាលដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការចោទប្រកាន់ គឺជាការបំពាន លើគោលការណ៍ទូទៅស្តីពី*នីតិព្រហ្មទណ្ឌ: គ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង*។ ប្រការគួរឱ្យចាប់ អារម្មណ៍គឺ មាត្រា ៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ខ្លួនឯង ហាមឃាត់ការអនុវត្តច្បាប់ប្រតិសកម្ម។

៧៨. មេធាវីការពារក្តីសូមបញ្ជាក់ថាគោលការណ៍ទូទៅមួយទៀតស្តីពីច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌចែងថា ច្បាប់ព្រហ្ម ទណ្ឌត្រូវតែកំណត់ឱ្យបានច្បាស់សម្រាប់សាធារណជន ហើយមិនត្រូវកំណត់ទិសដៅចំពោះបុគ្គលមួយ ក្រុមជាក់លាក់ឡើយ។ មាត្រា ៣ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក គឺជាការបំពានលើគោលការណ៍ នេះ ហើយក៏ជាការបំពានលើសិទ្ធិស្មើភាពគ្នារបស់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដែលការពន្យារអាជ្ញាយុកាល អនុវត្តចំពោះតែការចោទប្រកាន់ចំពោះបុគ្គលនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ក្នុងករណីដែលពួកគេរងការ

---

[80] ការជម្រាបជូនអំពីក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ និងសំណើសុំផ្តល់ការបញ្ជាក់លើក្រមផ្លូវការ សំណុំរឿងលេខ០០១ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E91/5។

[81] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ មាត្រា១០៩។

00615904

ចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ ហើយច្បាប់មិនបានពន្យារអាជ្ញាយុកាលចំពោះបទល្មើសស្រដៀងគ្នាទាំងអស់ ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ និងឆ្នាំ២០០៣។ ដូច្នេះ ច្បាប់ដែលបានកំណត់ឡើងសំរាប់តែបុគ្គលមួយក្រុមជាក់លាក់នោះ ហើយមិនមែនសំរាប់សាធារណជនទូទៅនោះគឺជាការរំលោភបំពានលើគោលការណ៍ទូទៅស្តីពីសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាក្នុងរឿងក្តីដូចគ្នា។ ការធ្វើបែបនេះគឺជាការរើសអើងប្រឆាំងនឹងដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍។

៧៩. អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ត្រូវតែបដិសេធចោលការអនុវត្តមាត្រា ៣ថ្មី ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានទាំងនេះ។

៣.៧ សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម

៨០. នៅដំណាក់កាលដំបូងនៃនីតិវិធីស៊ើបសួរ មេធាវីការពារក្តីបានលើកឡើងនូវបញ្ហានៃការគ្មានយុត្តាធិការលើសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម (JCE)[82]។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏បានសម្រេចលើបញ្ហានេះ ហើយបានរកឃើញថា អាចអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក បាន លើកលែងតែប្រភេទទម្រង់ពង្រីក។ ដូច្នេះ បញ្ហានេះត្រូវបានតទល់គ្នារួចហើយនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះនេះ។ មេធាវីការពារក្តីមានចេតនាជំទាស់ការអនុវត្តទ្រឹស្តីនេះ នៅក្នុងសវនាការបឋមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហើយមិនទាន់ជំទាស់ក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នៅពេលនេះទេ។

៣.៨ ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ

---

[82] បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់មេធាវីការពារក្តីរបស់អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ ចំពោះ "ដីកាសម្រេចអំពីការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជា សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម" នៃថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០, ឯកសារ D97/15/1 និង សាលដីការរបស់ អ.ប.ជ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម (JCE), ថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០, ឯកសារ D97/15/9។

៨១. ដីកាដំណោះស្រាយបានចោទប្រកាន់ដើមបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដែលទាក់ទងទៅនឹងបទឧក្រិដ្ឋកម្មបីដែលកំណត់នៅក្នុង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ[83]។

ក) អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀតក្រោមទម្រង់ការវាយប្រហារលើភាពថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស និងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ។

ខ) ការរំលោភសេពសន្ថវៈក្នុងបរិបទនៃការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ។

គ) ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុពូជសាសន៍លើជនជាតិវៀតណាម។

៨២. ដើមបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា "បានខកខានខ្វះកាតព្វកិច្ចក្នុងការចាត់វិធានការចាំបាច់នានា ដើម្បីបង្ការឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ" ហើយ "ម្យ៉ាងទៀត អៀង ធីរិទ្ធ បានដឹង ឬមានហេតុផលដឹងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះពិតជាត្រូវបានប្រព្រឹត្តយ៉ាងជាក់ស្ដែង ដោយអ្នកក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន ហើយខ្លួនបានខកខានមិនបានដាក់ទោសទៅលើចារីទាំងនោះ"[84] ។

៨៣. ក្នុងរឿងក្ដីខុច អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានអនុវត្តយុត្តាធិការ ទៅលើទ្រឹស្ដីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើដោយមិនបានវាយតម្លៃទៅលើការជំទាស់ដែលមានសក្ដានុពលទៅនឹងបញ្ហានេះទេ [85] ដែលមេធាវីការពារក្ដីសន្និដ្ឋានថា មេធាវីការពារខុច មិនបានលើកបញ្ហានេះមកជំទាស់ទេ។ ទោះជាយ៉ាងណាក្ដី មានការជំទាស់ជាច្រើនខាងយុត្តាធិការ ទៅលើទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនេះ ដែលមេធាវីការពារក្ដីសូមលើកឡើងដូចខាងក្រោមនេះ។

៣.៨.១ <u>ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ មិនមែនជាផ្នែកនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិទេ</u>

---

[83] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ១៥៦១។

[84] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៦២។

[85] សាលក្រម ឌុច, ផ្នែក២.៧.១០ ទំព័រ១៨៦។

៨៤. ក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ គ្មានមូលដ្ឋានទំនៀមទម្លាប់ ដែលគាំទ្រការអនុវត្តទ្រឹស្តីនេះទេ ក្នុងអំឡុងពេលចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩ ហើយនៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ កសចស ក៏មិនបានផ្តល់មូលដ្ឋាន គាំទ្រនូវការអនុវត្តនេះទេ។ ដូច្នេះ ការចោទប្រកាន់ពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ គឺជាការរំលោភបំពានលើគោលការណ៍ដែលថាគ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង ដូច្នេះមេធាវីការពារក្តីគោរពស្នើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះបដិសេធចោលផ្នែកនេះនៃដីកាដំណោះស្រាយត្រង់ចំណុចដែលមានការបំពាននេះ។

៨៥. ទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ត្រូវបានបង្កើតឡើងជាលើកដំបូងក្នុងរឿងក្តី Yamashita ដោយគណៈកម្មាធិការយោធាអាមេរិក ក្នុងទីក្រុងម៉ានីល ក្នុងឆ្នាំ១៩៤៥[86]។ លោក Mettraux បានបញ្ជាក់ថា វាអាចជាកំហុសមួយក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ បង្កើតបានជាផ្នែកនៃទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងឆ្នាំ១៩៤៥ លោកបានព្រមានថា "ករណីយុត្តិសាស្ត្ររឿងក្តី Yamashita គឺជាសេចក្តីសម្រេចក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ដែលជាការព្រមានប្រឆាំងនឹងការប៉ុនប៉ងធ្វើច្បាប់ដែលគ្មានការកំហិត ដើម្បីឱ្យសាកសមទៅនឹងលទ្ធផលដែលតុលាការចង់បាន"[87]។ គាត់បានបញ្ជាក់បន្ថែម ដោយដកស្រង់ពីគណៈកម្មាធិការឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាមរបស់ អ.ស.ប ដែលចែង ក្នុងឆ្នាំ១៩៤៨ ថា "គោលការណ៍ដែលគ្រប់គ្រងការទទួលខុសត្រូវ [របស់ថ្នាក់លើ] ... មិនទាន់ត្រូវបានដោះស្រាយនៅឡើយទេ"[88]។

៨៦. អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY បានទទួលស្គាល់ឋានៈនៃទម្លាប់អន្តរជាតិ ស្តីពីទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៨០ ដែលបានសម្រេចថា "គោលការណ៍ដែលថា

---

[86] ការជំនុំជម្រះក្តី Tomoyuki Yamashita, គណៈកម្មការយោធាអាមេរិក, Manila, និង តុលាការកំពូលសហរដ្ឋអាមេរិក, ថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៤៦, អាចរកបាននៅ៖ http://www.ess.uwe.ac.uk/wcc/yamashita1.htm ។

[87] Guénaël Mettraux, *The Law of Command Responsibility* (ឆ្នាំ២០០៩), ទំព័រ៧-៨។

[88] Guénaël Mettraux, *The Law of Command Responsibility* (ឆ្នាំ២០០៩), ទំព័រ១៣។

ឃោធា និងថ្នាក់លើជទៃទៀត អាចមានការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើរបស់អ្នកក្រោមបញ្ជារបស់ពួកគេ លុះត្រាតែទ្រឹស្តីនោះត្រូវបានបង្កើតត្រឹមត្រូវដោយអនុសញ្ញា និងទម្លាប់អន្តរជាតិ។ បទដ្ឋាននៃការត្រួតពិនិត្យត្រូវបានចែងក្នុងមាត្រា ៨៧(៣) នៃពិធីសារបន្ថែមទី I អាចត្រូវបានចាត់ទុកថាមានលក្ខណៈជាទំនៀមទម្លាប់" ដោយសំដៅទៅលើអង្គហេតុថា ក្នុងឆ្នាំ១៩៩២ មានរដ្ឋចំនួន ១១៩ បានធ្វើសច្ចាប័នលើពិធីសារនេះ [89] ។ ប៉ុន្តែពិធីសារនេះទើបតែបានបង្កើតឡើងក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ នេះទេ។ នៅចំណុចចាប់ផ្តើមនៃយុត្តាធិការពេលវេលារបស់តុលាការនេះ ពិធីសារនេះមិនទាន់មានអត្ថិភាពនៅឡើយទេ ហើយជាពិសេសទៅទៀត នៅដើមឆ្នាំ១៩៧៩ មានរដ្ឋតែបីទេ ដែលបានធ្វើសច្ចាប័នលើពិធីសារបន្ថែមទី I នេះ។ រដ្ឋភាគច្រើនគ្រាន់តែបានប្រកាសទទួលស្គាល់ពិធីសារនេះ ក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៨០ និង ១៩៩០[90] ប៉ុណ្ណោះ។ សេចក្តីសង្កេតរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY ថាវិធាននៃទម្លាប់អន្តរជាតិបែបនេះបានមានអត្ថិភាពមុនការអនុម័តពិធីសារបន្ថែមទី I[91] នោះគឺគ្មានភ័ស្តុតាងណាមួយគាំទ្រឡើយ ហើយក៏គ្មានច្បាប់យុត្តិសាស្ត្រដែលចែងបង្កើតទម្លាប់របស់រដ្ឋ និងមតិយោបល់ចៅក្រមអំពីឋានៈនៃទម្លាប់អន្តរជាតិនេះឡើយ។

---

[89] សូមមើល *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Delalic* និងអ្នកផ្សេងទៀត, សាលដីកា, អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, សំណុំរឿងរឿងលេខ IT-96-21-A, ថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០១, កថាខណ្ឌ១៩៥។ សូមមើល៖ http://www.icrc.org/IHL.nsf/(SPF)/party_main_treaties/$File/IHL_and_other_related_Treaties.pdf ។

90 មានតែ El Salvador, Ghana និង Libya ទេដែលឲ្យសច្ចាប័នពិធីសារបន្ថែម I, សូមមើល៖ http://www.icrc. នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៨ org/IHL.nsf/(SPF)/party_main_treaties/$File/IHL_and_other_related_Treaties.pdf ។

[91] *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Hadzihasanovic* និងអ្នកផ្សេងទៀត, Aអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល, សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បន្ទាន់បង្គំប្រឆាំងនឹងយុត្តាធិការ ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ, សំណុំរឿងលេខ IT-01-47-AR72, ថ្ងៃទី១៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៣, កថាខណ្ឌ២៩។

៨៧. នៅក្រោយសម័យសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ រហូតដល់ការអនុវត្តទ្រឹស្តីនេះនៅតុលាការ ICTY និងតុលាការ ICTR នៅដើមសតវត្សរ៍នេះ ទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ កម្រត្រូវបានគេយកមកអនុវត្តណាស់។ Mettraux ក៏បានលើកឡើងថា ការវិវឌ្ឍសំខាន់ៗបំផុតៗនៅក្នុងសម័យនេះ គឺការបង្កើតមាត្រា ៨៦ និងមាត្រា ៨៧ នៃពិធីសារបន្ថែម I [៩២]។ ដូចបានលើកឡើងខាងលើ មាត្រាទាំងនេះ មិនចងកាតព្វកិច្ចដល់ប្រទេសកម្ពុជានៅក្នុងអំឡុងពេលដែលពាក់ព័ន្ធនោះទេ ហើយក៏មិនបង្កើតជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅក្នុងពេលវេលាដែលពាក់ព័ន្ធដែរ។ គឺមានតែយុត្តិសាស្ត្រដែលលេចចេញពីតុលាការ ICTY និង តុលាការ ICTR ប៉ុណ្ណោះ ដែលបានជម្រុញប្រព័ន្ធយុត្តាធិការជាតិឱ្យធ្វើការចោទប្រកាន់ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃមាត្រាទាំងនេះ[៩៣]។

៨៨. គេមិនឃើញមានយុត្តិសាស្ត្រមុនៗ ដែលគាំទ្រលើការរកឃើញថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ បានបង្កើតជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅមុនអំឡុងពេលនោះ ដោយយើងពុំចាំបាច់គិតដល់យុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់តុលាការនេះនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ និង ឆ្នាំ១៩៧៩ឡើយ។

៨៩. ទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ មិនមែនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅក្នុងអំឡុងពេលដែលពាក់ព័ន្ធឡើយ ពោលគឺនៅពេលដែលបទល្មើស ដូចដែលបានចោទប្រកាន់បានប្រព្រឹត្តឡើយ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនអាចត្រូវបានគេចោទប្រកាន់ពីទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយនេះឡើយ។

៣.៨.២ <u>ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ អាចអនុវត្តទៅបានចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមតែប៉ុណ្ណោះ។</u>

៩០. ជាជម្រើសមួយផ្សេងវិញ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីសន្និដ្ឋានថា នៅក្នុងអំឡុងពេលដែលពាក់ព័ន្ធ ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ អាចត្រូវបានគេយកមកចោទប្រកាន់លើឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមតែប៉ុណ្ណោះ។

---

[92] Guénaël Mettraux, *The Law of Command Responsibility* (ឆ្នាំ២០០៩), ទំព័រ១៣, ជើងទំព័រ២។

[93] Guénaël Mettraux, *The Law of Command Responsibility* (ឆ្នាំ២០០៩), ទំព័រ១៤។

៩១. នៅពេលបង្កើតទ្រឹស្តីនេះឡើងក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី II ទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់មេបញ្ជាការ អាចអនុវត្តទៅបានចំពោះការចោទប្រកាន់លើឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមតែប៉ុណ្ណោះ [៩៤] ។ នេះនៅតែជាជំហរមួយ រហូតទាល់តែតុលាការ ICTY បានសម្រេចថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់មេបញ្ជាការ ក៏អាចភ្ជាប់នឹងបទល្មើស អន្តរជាតិដទៃៗទៀត ដែលតុលាការ ICTY មានយុត្តាធិការលើបទល្មើសទាំងនេះ [៩៥] ។ វាក៏បានពង្រីក នូវវិសាលភាពនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់មេបញ្ជាការលើជម្លោះប្រដាប់អាវុធក្នុងស្រុកផងដែរ [៩៦] ។ ទោះបីជា យ៉ាងនេះក្តី ក្រុមមេធាវីការពារក្តីសូមសន្និដ្ឋានថា វិធានច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់មិនមានអត្ថិភាពនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ និងឆ្នាំ១៩៧៩ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការចោទប្រកាន់ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ។

៩២. ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីការទទួលខុសត្រូវជាថ្នាក់លើចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនមែនឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឬការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរឡើយ [៩៧] ។ ហេតុដូច្នេះ តុលាការមិនមានយុត្តាធិការ ចោទប្រកាន់លោកស្រីពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលបានចោទប្រកាន់ នោះឡើយ។

៣.៨.៣ អនុវត្តដោយកម្រិតលើការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើចំពោះជនស៊ីវិល

៩៣. ទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ គឺផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃការខកខានមិនបានចាត់ វិធានការ។ ដូច្នេះ កាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ក្នុងការរារាំងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសចាំបាច់ត្រូវមានអត្ថិភាព [៩៨] ។ ដីកាដំណោះស្រាយ ខកខានមិនបានបង្ហាញអំពីអំពីកាតព្វកិច្ចបែបនេះ។ នៅពេលពិចារណាលើការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ

---

[94] សូមមើល Yael Ronen, 'Superior Responsibility of Civilians for International Crimes Committed in Civilian Settings', នៅក្នុង៖ *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 43:313 (ឆ្នាំ២០១០), ត្រង់ទំព័រ ៣៣១។

[95] មាត្រា៧(៣) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY ។

[96] សូមមើល *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង* *Hadzihasanovic* និងអ្នកផ្សេងទៀត, អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍, សាលដីកា លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បន្ទាន់បន្ទំ ប្រឈមទៅនឹងយុត្តាធិការពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់មេបញ្ជាការ សំណុំរឿងលេខ IT-01-47-AR72, ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៣ កថាខណ្ឌ៣១។

[97] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៦១។

[98] *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Oric*, សាលក្រម, សំណុំរឿងលេខ IT–03–68–T, ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៦, កថាខណ្ឌ៣២៦។

ចំពោះជនស៊ីវិល តុលាការ ICTR ក៏បានពិចារណាលើច្បាប់ជាតិ ដែលអនុវត្តចំពោះថ្នាក់លើ។ នៅក្នុងរឿងក្តី Kayishema អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTR បានសម្រេចថា "ដោយពិនិត្យមើលកាតព្វកិច្ចតាម [ច្បាប់ជាតិ] ដែលត្រូវរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ [...] Kayishema មានកាតព្វកិច្ចធានាយ៉ាងណាកុំឱ្យកូនចៅក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួនធ្វើការវាយប្រហារលើជនជាតិទូស៊ី ដែលជនជាតិទាំងនេះបានរត់ជ្រកកោននៅក្នុងព្រះវិហារ Muguba"[៩៩]។ Ronen លើកឡើងទាក់ទងនឹងចំណុចនេះថា "ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិជាប្រព័ន្ធច្បាប់ ដែលមានលក្ខណៈដោយឡែកមួយ និងខុសប្លែកពីច្បាប់ជាតិ ហើយកាតព្វកិច្ចនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិលើករណីណាមួយនោះ មិនជ្រៀតចូលនៅក្នុងច្បាប់ជាតិឡើយ"[១០០]។ នៅពេលខកខានមិនបានបង្ហាញអំពីអត្ថិភាពនៃ កាតព្វកិច្ចបែបនេះ និងមូលដ្ឋានរបស់វានៅក្នុងច្បាប់ជាតិ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិនបាន ផ្តល់មូលដ្ឋានមួយលើការចោទប្រកាន់លើការទទួលខុសត្រូវជាថ្នាក់លើរបស់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ក្នុងនាមជនត្រូវចោទជារដ្ឋមន្ត្រីសង្គមកិច្ចឡើយ។ ការដែលមិនបានផ្តល់មូលដ្ឋានដូច្នេះ វាបានធ្វើឱ្យបទចោទលើទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនេះមោឃៈ ហេតុដូច្នេះ ដីកាដំណោះស្រាយគួរតែបដិសេធចោលលើករណីនេះ។

៣.៩ សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៩៤. ដោយសារមានហេតុផលទាំងនេះ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីសូមសន្និដ្ឋានថា អ.វ.ត.ក មិនមានយុត្តាធិការចោទប្រកាន់ជនត្រូវចោទពីបទល្មើស និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដូចបានពិភាក្សាខាងលើឡើយ។ ហេតុដូច្នេះក្រុមមេធាវីការពារក្តីស្នើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះបដិសេធចោលនូវផ្នែកទាំងនោះនៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយទៅតាមនេះ។

IV. ការរំលោភសិទ្ធិទទួលការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

<u>៤.១ ដីកាដែលពុំមានសំអាងហេតុគ្រប់គ្រាន់ គឺជាការធ្វើឡើងតាមទំនើងចិត្ត</u>

---

[99] *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Kayishema*, សាលក្រម, ICTR-95-1-T, ចុះថ្ងៃទី២១ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩, កថាខណ្ឌ៥១០។

[100] Yael Ronen, 'Superior Responsibility of Civilians for International Crimes Committed in Civilian Settings', នៅក្នុង៖ *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 43:313 (ឆ្នាំ២០១០), ទំព័រ៣៣៤។

៩៥. អនុលោមតាមវិធាន ៦៧(៥)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង "ដីកាដំណោះស្រាយត្រូវតែមានសំអាងហេតុ"។ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីសន្និដ្ឋានថា ផ្នែកមួយចំនួននៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ បានរំលោភបំពានលើបទប្បញ្ញត្តិនេះ។ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីសូមលើកឡើងថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះគួរយកសំអាងហេតុរបស់ខ្លួនលើធាតុជាក់លាក់ទាំងនេះនៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ មកជំនួសលើការសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ធ្វើការកម្រិតខ្លួនឯង ដោយមិនបានផ្តល់សំអាងឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ចំពោះបញ្ហាយុត្តាធិការនៅក្នុងករណីនេះ។

៩៦. នៅពេលលើកឡើងអំពីការសម្រេចតាមផ្លូវច្បាប់របស់ខ្លួនលើបទល្មើសទាំងឡាយ និង ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងដីកា ដំណោះស្រាយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតគ្រាន់តែបានយោងលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុងរឿងក្តី *ឌុច* (រឿងក្តីលេខ 00១) តែប៉ុណ្ណោះ [១០១]។ ឧទាហរណ៍អាចមើលឃើញនៅក្នុងកថាខណ្ឌ ១៣១៨ នៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ ដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចថា "ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវទាំងអស់ ដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងមាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក សុទ្ធតែត្រូវបានទទួល ស្គាល់ដោយច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលអនុវត្តនៅកម្ពុជាក្នុងពេលដែលអង្គហេតុបានកើតឡើង"។ លេខយោង ជើងទំព័រ ៥២១៤ គ្រាន់តែយោងទៅលើកថាខណ្ឌ ៤៧២ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់នៅក្នុងសាលក្រម *ឌុច* តែប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្នុងផ្នែកស្តីពីការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានសន្និដ្ឋានដូចតទៅថា៖ "នៅគ្រប់ពេលទាំងអស់ ចារីនៃឧក្រិដ្ឋកម្មបានដឹងអំពីអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់ អាវុធអន្តរជាតិ និងដឹងអំពីកាលៈទេសៈនៃអង្គហេតុដែលបានបង្ហាញឱ្យឃើញពីស្ថានភាពនៃការការពាររបស់ជនរងគ្រោះ" [១០២]។ លេខយោងជើងទំព័រទាំងពីរដែលពាក់ព័ន្ធនឹងព័ត៌មាននេះ លេខយោជើងទំព័រ ៥២៨០ និងលេខយោងជើងទំព័រ៥២៨១ យោងលើសាលក្រម *ឌុច* និងសាលដីការបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ នៃតុលាការ ICTY នៅក្នុងរឿងក្តី *Naletilic* និង *Martinovic*។ យើងមិនឃើញមានយោងលើអង្គហេតុ ដែលគួសបញ្ជាក់អំពីរឿងក្តីយើងនេះ សូម្បីតែមួយក៏គ្មានដែរ។ នៅពេលមិនមានការពន្យល់បន្ថែមដូច្នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយោងលើសេចក្តីពិចារណា និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅ ក្នុងរឿងក្តីដោយឡែកមួយនៅ អ.វ.ត.ក។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី នៅក្នុងពេលមួយចំនួន សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពិចារណា និងសម្រេចផ្ទុយពីសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅត្រង់កន្លែងណាដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនអាចចេញសេចក្តីសម្រេច

---

[101] សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សំណុំរឿងលេខ00១/១៨-0៧-២00៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ឌ (សំណុំរឿង00១), ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២0១0, ឯកសារ E188 (សាលក្រម ឌុច)។

[102] ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៤៨៧, ជើងទំព័រ ៥២៨0 និង៥២៨១ ត្រូវបានលុប។

របស់ខ្លួនដោយផ្អែកតាមសំឡេងភាគច្រើន លើសលុបបានចំពោះការចោទប្រកាន់លើបទល្មើសជាតិ ដែលជាហេតុមិនអាចចោទប្រកាន់ ឌុច លើប្រភេទនៃបទល្មើសនេះ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី សេចក្តីសម្រេចនោះមិនត្រូវបានភាគីធ្វើការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ឡើយ ប៉ុន្តែ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបែរជាសម្រេចផ្ទុយពីសេចក្តីសម្រេចស្ថាពររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទៅវិញ[១០៣]។

៩៧. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានផ្តល់មូលដ្ឋានភ័ស្តុតាងដោយមានសំអាងហេតុ ដើម្បីគាំទ្រលើសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន ដែលខ្លួនបានទទួលស្គាល់នូវការរកឃើញច្បាប់មួយចំនួនរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឡើយ។ ប៉ុន្តែ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបែរជាមិនរវីរវល់នឹងការរកឃើញអង្គច្បាប់ផ្សេងៗទៀត។ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុបបានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា “សំអាងហេតុគឺមានលក្ខណៈចាំបាច់ចំពោះគុណភាពនៃយុត្តិធម៌ ហើយសំអាងហេតុផ្តល់ការការពារមិនឲ្យមានការធ្វើឡើងតាមអំពើចិត្ត”។ គោលការណ៍នេះត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៅក្នុងសាលដីកាសម្រេចនាពេលថ្មីៗលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរមួយចំនួន [១០៤]។ វាអាចបង្ហាញថា នៅក្នុងពេលជាច្រើន សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានផ្តល់មូលដ្ឋានភ័ស្តុតាងដោយមានសំអាងហេតុចំពោះការសន្និដ្ឋានទាំងឡាយនៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយឡើយ។

៤.២ ការរកឃើញអង្គច្បាប់មិនអាចចម្លងយកមកដាក់ដោយមិនផ្តល់សំអាងហេតុឲ្យបាន សមរម្យឡើយ

៩៨. ក្រៅពីបញ្ហានៃការធ្វើឡើងតាមទំនើងចិត្ត ក្រុមមេធាវីការពារក្តីសន្និដ្ឋានថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មានការភ័ន្តច្រឡំ នៅពេលខកខានមិនបានយកអង្គហេតុជាក់លាក់នៅក្នុងរឿងក្តី ដែលដាក់បន្ទុកលើដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះមកអនុវត្តចំពោះបញ្ហាទាំងឡាយដែលត្រូវសម្រេចឡើយ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតគ្រាន់តែបានយោងលើការរកឃើញអង្គហេតុដែលទទួលស្គាល់រួចហើយដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងរឿងក្តី *ឌុច*

---

[103] សូមមើល ជំពូក VII – ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសក្រោមក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦, ដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ៣៨៦-៣៨៩ និងសូមមើល អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មទាក់ទងនឹងចិរវេលានៃអាជ្ញាយុកាលចំពោះបទល្មើសជាតិ ដែលលើកឡើងដោយមេធាវីការពារក្តី, សំណុំរឿងលេខ 00១ ថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ E187 ។

[104] អ.ប.ជ, សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីការពារក្តី អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹង “ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួររបស់សហមេធាវីការពារក្តី អៀង ធីរិទ្ធ” ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១០, ថ្ងៃទី១៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D353/2/3, កថាខណ្ឌ២៦, ដកស្រង់ពីរឿងក្តី *Taxquet តទល់នឹង Belgium*, តុលាការ ECHR, បណ្តឹងលេខ 926/05, ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៩, កថាខណ្ឌ៥០។

តែប៉ុណ្ណោះ ដែលរឿងក្តីនេះមានលក្ខណៈខុសពី និងដាច់ដោយឡែកពីរឿងក្តីនេះ។ បន្ថែមពីនេះ វានឹងមិនមានភាពយុត្តិធម៌ឡើយ ប្រសិនបើអនុវត្តតាមវិធិសាស្ត្រនេះ នៅពេលដែលក្រុមមេធាវីការពារក្តីនៅក្នុងរឿងក្តីលេខ 00២ មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើអង្គច្បាប់នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលមានការធ្វើការសន្និដ្ឋានលើអង្គច្បាប់។ វាបានបង្ហាញថា បញ្ហាអង្គហេតុទាក់ទងនឹងដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នីមួយៗ មិនត្រូវបានយកមកពិចារណា នៅមុនពេលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចលើបញ្ហាទាំងនេះនោះទេ[១០៥]។ ដោយហេតុថា ក្រុមមេធាវីការពារក្តីនៅក្នុងរឿងក្តីលេខ 00១ ជ្រើសរើសមិនចូលរួមដោយសកម្មនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីច្បាប់ ដែលក្នុងនោះមានការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានទាក់ទងនឹងច្បាប់ដែលត្រូវអនុវត្ត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បំពេញកិច្ចមិនត្រឹមត្រូវ នៅពេលគ្រាន់តែយកការរកឃើញអង្គហេតុទាំងឡាយរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងរឿងក្តី *ឌុច* មកអនុវត្តនៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយតែម្តងនោះ។

៤.៣ ដីកាដំណោះស្រាយមួយផ្នែកត្រូវចាត់ទុកជាអសាឥតការ

៩៩. ក្រុមមេធាវីការពារក្តីសូមលើកឡើងថា ដីកាដំណោះស្រាយត្រង់ផ្នែកដែលទាក់ទិននឹងការចោទប្រកាន់បញ្ជូនដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅជំនុំជម្រះពីបទល្មើសទាំងឡាយមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសន្និដ្ឋាននៅក្នុងកថាខណ្ឌ ១៥៧៤ នៃដីកាដំណោះស្រាយចំពោះបទល្មើសទាំងនេះថា៖

> សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសម្រេចឯកភាពទទួលយកសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដោយទុកលទ្ធភាពឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការវាយតម្លៃអំពីចំណាត់ការបន្តនៃនីតិវិធី ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើស ក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ទាំងនោះ។

១០០. វិធាន ៦៧(២)នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា "ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ត្រូវបញ្ជាក់ [...] អំពីអង្គហេតុ និងការកំណត់ប្រភេទបទល្មើសដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត [...] បើពុំនោះ សោត ដីកានេះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈដោយកំហុសនីតិវិធី"។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី កថាខណ្ឌ ១៥៧៤ ខកខានមិនបានចែងអំពីការកំណត់បទល្មើសដោយផ្អែកលើអង្គហេតុឡើយ។ ដើម្បីនិរាករណ៍តួនាទីរបស់ខ្លួនចោល សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបញ្ជូនបញ្ហានេះទៅឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដោះស្រាយ ដោយខ្លួនមិនសម្រេចដោយខ្លួនឯងឡើយ។

---

105 អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ អៀង សារី សុំដាក់អំណះអំណាងឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំឱ្យអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម, សំណុំរឿងលេខ00១, ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២00៩ ឯកសារ E90។

១០១. ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មានសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានជាក់លាក់បែបនេះ ដោយសារវាចាំបាច់ដើម្បីឱ្យខ្លួនអាចរៀបចំការការពារខ្លួន និងដើម្បីជៀសវាងហេតុការណ៍ដែលប៉ះពាល់ដល់ខ្លួនជាយថាហេតុ[១០៦]។ ដូច្នេះ មេធាវីការពារក្តីលើក ឡើងថា ដីកាដំណោះស្រាយត្រង់ផ្នែកនេះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ពីព្រោះដីកានេះខកខានមិនបានផ្តល់មូលដ្ឋាន ជាក់លាក់ដល់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដែល ស.ច.ស យកមូលដ្ឋាននេះមកធ្វើសេចក្តីសម្រេចថា ដើមបណ្តឹង ឧទ្ធរណ៍គួរត្រូវបានជំនុំជម្រះពីបទល្មើសទាំងឡាយដែលបានលើកឡើង។

V សំណើសុំឱ្យមានសវនាការជាសាធារណៈ

១០២. ក្រុមមេធាវីការពារក្តីសូមជម្រុញដោយក្តីគោរពឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះរៀបចំសវនាការជាសាធារណៈដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាយុត្តាធិការ ដែលដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បានលើកឡើង។ បញ្ហាទាំងនេះមានសារៈសំខាន់ចាំបាច់ចំពោះកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក ហើយបញ្ហាទាំងនេះទៀតសោតមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញខ្លាំងណាស់។ ដោយហេតុថា ក្រុមមេធាវីការពារក្តីត្រូវបានកម្រិតពេលវេលាសម្រាប់ការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋាននូវទឡ្ហីករណ៍ និងចំនួនទំព័រនៃសារណា បញ្ហាទាំងនេះត្រូវបានលើកឡើងដោយសង្ខេប។ នៅក្នុងសវនាការជាសាធារណៈ ភាគីទាំងឡាយអាចបង្ហាញទឡ្ហីករណ៍របស់ខ្លួនបានពេញលេញ ដែលអាចនឹងឱ្យខ្លួនមានឱកាសឆ្លើយតបចំពោះបញ្ហាចោទនានា ដែលនឹងលេចឡើងដោយជៀសមិនរួច។

VI សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

១០៣. ដូចមានហេតុផលលើកឡើងខាងលើ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីសូមសន្និដ្ឋានថា អ.វ.ត.ក មិនមានយុត្តាធិការផ្តន្ទាទោសដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ពីបទល្មើស និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវផ្សេងៗ ដូចបានលើកឡើងខាងលើរួចហើយ។ ហេតុដូច្នេះ ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ស្នើសុំអង្គបុរេជំនុំជម្រះបដិសេធចោលដីកាដំណោះស្រាយនេះលើចំណុចទាំងឡាយដែលបានលើកឡើងទាំងនោះ ។

---

[106] *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Krajisnik និង Plavsic*, សេចក្តីសម្រេចទាក់ទងនឹង បណ្តឹងបឋមស្តីពីទម្រង់នៃការចោទប្រកាន់, សំណុំរឿងលេខ IT-00-39&40-PT, ចុះថ្ងៃទី១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០០។ សូមមើលផងដែរ Vladimir Tochilovsky, *Jurisprudence of the International Criminal Courts and the European Court of Human Rights* (ឆ្នាំ២០០៨), ទំព័រ៣៣។

១០៤. មេធាវីការពារក្តីសូមស្នើឡើងបន្ថែមទៀតថា ដីកាដំណោះស្រាយនេះពិតជាបានរំលោភទៅលើសិទ្ធិចំពោះការជម្រះក្តីប្រកបដោយយុត្តិធម៌របស់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ហើយអាស្រ័យហេតុនេះ មេធាវីការពារក្តីស្នើអង្គបុរេជំនុំជម្រះបដិសេធចោលទុកជាអសាឥតការនូវដីកាដំណោះស្រាយនេះដោយឈរលើមូលដ្ឋាននេះ។

ភាគី	កាលបរិច្ឆេទ	ឈ្មោះមេធាវី	ទីកន្លែង	ហត្ថលេខា
សហមេធាវីការពារក្តីអ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ	ថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០	ផាត់ ពៅស៊ាង Diana ELLIS, QC	ភ្នំពេញ	[stamp: មេធាវី AVOCAT ATTORNEY AT LAW KINGDOM OF CAMBODIA; signature]